

Πανεπιστήμιο Πατρών
Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Φιλολογίας

Π.Μ.Σ. « Σύγχρονες Προσεγγίσεις στη Γλώσσα και τα Κείμενα»

Κρητικού Μαρία

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ *ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ*.
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΕΥΡΕΤΗΡΙΑΣΗ ΤΟΥ ΕΝΤΥΠΟΥ

Διπλωματική εργασία (Μ.Δ.Ε.)

Επόπτρια: Επίκουρη καθηγήτρια: Άννα-Μαρίνα Κατσιγιάννη

Πάτρα

Σεπτέμβριος 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	3
Εισαγωγή	5
1. Ιστορική Αναδρομή	7
1.1. <i>Η Αναγνωστική Εταιρία</i>	10
1.2. <i>Η «Συντροφιά των εννιά»</i>	12
1.3. <i>Το πρόγραμμα και οι πρόδρομοι</i>	14
1.4. <i>Τα πρόσωπα της Α' περιόδου</i>	18
1.5. <i>Τα πρόσωπα της Β' περιόδου</i>	27
1.6. <i>Η ύλη</i>	31
1.7. <i>Επίλογος</i>	34
2. Στοιχεία ταυτότητας του περιοδικού	36
3. Πίνακας συνεργατών	39
4. Πίνακας περιεχομένων κατά τεύχη	44
4.1. <i>Αρχές της ευρετηρίασης</i>	44
5. Βιβλιογραφία	69

Πρόλογος

Η μελέτη των λογοτεχνικών -φιλολογικών περιοδικών ή και εφημερίδων δεν αποτελεί πλέον μια αχαρτογράφητη περιοχή, το ιστορικό διάνυσμα της οποίας παραμένει άγνωστο στους πολλούς, αλλά αντίθετα θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι τα πορίσματα συστηματικών ερευνών γύρω από τα περιοδικά ή τις εφημερίδες έχουν πλέον δει το φως της δημοσιότητας και διατίθενται ως βασικά εργαλεία στα χέρια των νεοελληνιστών μελετητών.

Τα περιοδικά και οι εφημερίδες συνεχίζουν να αποτελούν τον εγκυρότερο παλμογράφο και δύο-από τα πολλά-συστήματα πρόσβασης στο παρελθόν. «Ενώ κατά τον 19^ο αιώνα τα περιοδικά που εκδίδονται σε επαρχιακές ελληνικές πόλεις είναι ελάχιστα, από τις αρχές του εικοστού αιώνα η επαρχία εισέρχεται δραστήρια στην ελληνική πνευματική ζωή. Ασφαλής οδηγός για την ανίχνευση της λογοτεχνικής κίνησης είναι αναμφίβολα τα περιοδικά που από την πρώτη κιόλας δεκαετία κάνουν αισθητή την εμφάνισή τους. Κατά κανόνα, τα θέματα που αποτελούν το πλαίσιο της εκδοτικής αυτής δραστηριότητας ταυτίζονται με εκείνα που απασχολούν και τα αθηναϊκά έντυπα. Ανάμεσα σε αυτά, λοιπόν, εντάσσονται το γλωσσικό, η παρουσία και ο ρόλος της ξένης λογοτεχνίας, το αίτημα ανανέωσης της πνευματικής αλλά και ευρύτερα της κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής καθώς και η αναζήτηση κοινών παραμέτρων για την κατανόηση της νεοελληνικής πραγματικότητας. Ο παράγοντας, ωστόσο, που πρέπει να προστεθεί είναι η αγωνία για τη διάσωση, την καλλιέργεια και προβολή του καθαρά τοπικού πνεύματος της κάθε περιοχής, κάτι που φαίνεται ότι αποτυπώθηκε στην πλειονότητα των περιοδικών».¹

Ολοκληρώνοντας αυτή τη σύντομη εισαγωγή για τη σπουδαιότητα της επιστήμης των περιοδικών, εφόσον αποτελεί πλέον ιδιαίτερο κλάδο, δεν θα έπρεπε να παραλείψουμε να αναφέρουμε πως ο ερευνητής –σχολιαστής των περιοδικών οδηγείται στο πολυπόθητο αποτέλεσμά του μέσα από μια επίπονη αλλά ιδιαίτερα γόνιμη διαδικασία, σκάπτει εις βάθος τα γεγραμμένα και από αυτό το βάθος εξορύσσει ένα πολύτιμο και αθησαύριστο υλικό, διόλου ευκαταφρόνητο (εικονογραφίες, διηγήματα ή ποιήματα, γνωστά ή άγνωστα, αλλά και πλήθος φιλολογικών χρονογραφημάτων).

¹ Μαρία Τίλιου-Αντωνίου –Σταύρος Παπακυρίτσης, «Περιοδικά», *Λεξικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Πρόσωπα, ρεύματα, έργα, όροι*, Αθήνα, Πατάκης, 2007, σ. 1781.

Έτσι και η ενασχόλησή μου με το περιοδικό *Κερκυραϊκή Ανθολογία* υπήρξε για όλους τους παραπάνω λόγους μια εμπειρία σίγουρα πρωτόγνωρη αλλά και άκρως ενδιαφέρουσα και ελκυστική, καρπός της οποίας υπήρξε η παρούσα εργασία.

Στο σημείο αυτό, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω θερμά όλους όσους συνέβαλαν ποικιλοτρόπως στην ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής διπλωματικής μου εργασίας. Η πρώτη αποδέκτρια της ειλικρινούς μου ευγνωμοσύνης είναι η κ. Άννα-Μαρίνα Κατσιγιάννη, επίκουρη καθηγήτρια και επόπτρια της εργασίας μου, η οποία με παρότρυνε, με ενθάρρυνε και μου συμπαραστάθηκε στη δύσκολη πορεία της συγγραφής της εργασίας μου. Δευτερευόντως, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους καθηγητές μου, στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, για την εξαιρετική καθοδήγησή τους στα «δύσβατα» μονοπάτια της νεοελληνικής και της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας, καθώς και για τη δυνατότητα που μου έδωσαν να ενταχθώ στο πρόγραμμα. Ξεχωριστά θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον ‘δάσκαλό’ μου, στο τμήμα Φιλολογίας Πανεπιστημίου Πατρών, κ. Θεοδόση Πυλαρινό, καθηγητή στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο της Κέρκυρας, για τις πολύτιμες πληροφορίες τις οποίες απλόχερα μου προσέφερε, καθώς και την κ. Πέρσα Αποστολή, διδάσκουσα στο τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, για την ουσιαστική συμβολή της. Περαιτέρω ευχαριστίες οφείλω και στις συμφοιτήτριές μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα και ιδιαίτερα στις Κλαίρη Ζαχαροπούλου και Μαίρη Σιδηρά για τις χρήσιμες υποδείξεις τους στον τομέα της ερευνητικής μου προσπάθειας, αλλά και τις διορθώσεις τους. Τέλος, αφιερώνω το πόνημα αυτό στους γονείς μου για την πρακτική και ηθική τους συμπαράσταση.

Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη έχει διττό χαρακτήρα, περιγραφικό και ερμηνευτικό (ο ερμηνευτικός της χαρακτήρας ασφαλώς δεν είναι εξαντλητικός αλλά οριοθετημένος στο επίπεδο και στο πλαίσιο αναγκών της). Σημείο εκκίνησης της εισαγωγής αυτής είναι: α. η διερεύνηση των προθέσεων της συντακτικής ομάδας του περιοδικού και η ένταξή τους στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα της εποχής (ιστορικά, κοινωνικά και λογοτεχνικά συμφραζόμενα των αρχών του 20^{ου} αιώνα στην Κέρκυρα αλλά και στον ευρύτερο επτανησιακό χώρο)· β. το ιδεολογικό και αισθητικό υπόβαθρο την περίοδο της δημιουργίας της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας*, με άλλα λόγια όλες εκείνες οι κοινωνικές, πολιτικές αλλά και οι εν γένει καλλιτεχνικές συνθήκες και ζυμώσεις, οι οποίες οδήγησαν στη σύλληψη και εν συνεχεία εξέθρεψαν πνευματικά τη συγκρότηση του περιοδικού και γ. η περιγραφή των προγραμματικών στόχων, καθώς κλιμακώνονται ή και αποκλιμακώνονται ανάλογα, κατά τη διάρκεια της εκδοτικής πορείας της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας*: αποκλίσεις –συγκλίσεις, αντιστοιχία ή μη των λόγων και έργων του περιοδικού, ανακολουθίες και γενικότερα αυτό που θα καλούσαμε ιδεολογικό-αισθητικό πλαίσιο ή και ορίζοντας προσδοκιών της διεύθυνσης του περιοδικού.

Ακολουθεί μια ευσύνοπτη αναφορά στους ιδρυτές του περιοδικού και στην εν γένει πρόσληψη και υποδοχή του από τα άλλα έντυπα και την κριτική της εποχής. Παράλληλα, εξετάζονται ορισμένα από τα στοιχεία της προσωπικότητας των κυριότερων συντελεστών που δημιούργησαν ή και φιλοτέχνησαν τις σελίδες του περιοδικού, τις επιλογές τους που καθόρισαν και το ύφος της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας*. Για παράδειγμα, μέσα από μια εκ του σύνεγγυς μελέτη της ύλης του περιοδικού, αποκαλύπτονται οι σατιρικοί στόχοι της διευθύντριας Ειρήνης Α. Δεντρινού, όπως κρυσταλλώνονται μέσα από τη σχεδόν μόνιμη στήλη «Πεταχτές Κουβέντες» και τα σατιρικά επιγράμματα που εξέδωσε. Επιπλέον, από την περιγραφή των δύο διαφορετικών περιόδων λειτουργίας του περιοδικού, τις θέσεις και τις αντιθέσεις που προέκυψαν από την πλευρά των συνεργατών, απορρέουν και τα ανάλογα συμπεράσματα που αφορούν στην ιδιοσυστασία, αλλά και στην απαγκίστρωσή του από το αρχικό προγραμματικό πλαίσιο, που τελικά προκάλεσε και τα σημάδια γήρανσης και τελμάτωσης. Για τον λόγο αυτό, επειδή η δεύτερη περίοδος κυκλοφορίας του περιοδικού είναι σίγουρα η πιο ενδιαφέρουσα, δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στα νέα πρόσωπα που προέρχονται από το αθηναϊκό κέντρο για να

απαντηθούν, στο βαθμό του δυνατού, τα ερωτήματα, αν πρόκειται δηλαδή για σύμπτωση ή νομοτελειακή κατάληξη, δρομολογημένη ήδη από το κερκυραϊκό περιβάλλον. Τέλος, αξιοσημείωτο ενδιαφέρον προς μελέτη αποτελεί και η έντονη γυναικεία παρουσία στις σελίδες του περιοδικού. Από τη διευθυντική και συντακτική θέση του περιοδικού ή από τη θέση της απλής συνεργάτιδας πολλές συγγραφείς εμπλέκονται στη συγκρότηση της ύλης (αναφέρω τα ονόματα των Ειρήνη Δεντρινού, Κατίνα Παπά, Άλκη Θρύλου, Ελένης Θεοτόκη). Από την περιδιάβαση στις σελίδες του περιοδικού ανασυστήνεται το κλίμα της επτανησιακής λογοτεχνικής παραγωγής και η πορεία της που βρισκόταν σε ύφεση και παρακμή, αλλά κατόρθωσε εν τούτοις να αποδείξει τη σημαντική συμβολή του εντύπου στη διαμόρφωση της ιστορίας της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Η παρακμή ήταν αναπόφευκτη εξαιτίας της μη πρωτοποριακής θέσης του και της προσκόλλησης στο παρελθόν.

1. Ιστορική Αναδρομή

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια σύντομη ιστορική αναδρομή στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα του κερκυραϊκού χώρου από ιδρύσεως της Αναγνωστικής Εταιρίας (1836) έως τη δεύτερη δεκαετία του εικοστού αιώνα και πιο συγκεκριμένα το έτος 1915, κατά το οποίο υλοποιείται η σύλληψη της έκδοσης του περιοδικού *Κερκυραϊκή Ανθολογία*. Μέσα από αυτή την περιδιάβαση στις σελίδες της κερκυραϊκής ιστορίας θα αποκαλυφθούν στοιχεία τόσο για τον τόπο όσο και για τον χρόνο, τα πρόσωπα αλλά και το περίγραμμα της λογοτεχνικής και κοινωνικοπολιτικής ζωής στην Κέρκυρα, όταν συγκροτείται η περίφημη «Συντροφιά των εννιά».

«Το καλύτερο μονοπάτι για τον Παρνασσό» έλεγε κάποτε ο Λορέντσος Μαβίλης, «είναι στη Σπιανάδα».² Το εύστοχο λογοπαίγνιο του Κερκυραίου ποιητή αναδεικνύει, εκτός από τον προφητικό ή αναπόδραστο χαρακτήρα της μοίρας των πνευματικών ανθρώπων της Κέρκυρας, και την πάντα ετοιμόλογη και παιγνιώδη διάθεση των κατοίκων του νησιού.

Στα τέλη του 18^{ου} και στις αρχές του 19^{ου} αιώνα οι δείκτες της λογοτεχνικής παραγωγής στην ευρύτερη περιοχή των Επτανήσων παρουσιάζουν αυξητικές τάσεις και το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την καλλιέργεια διαφόρων λογοτεχνικών ειδών, μας επιτρέπει να μιλάμε για τα «εγκαίνια» της Επτανησιακής σχολής, η οποία έδωσε αριστοτεχνικά πνευματικά επιτεύγματα, σε μια περίοδο δύσκολη για τη δημιουργία του σύγχρονου νεοελληνικού κράτους. «Τα νησιά αυτά αποτελούσαν το δεύτερο³ σημαντικό κέντρο των γραμμάτων κατά τη διάρκεια του δέκατου όγδοου αιώνα, και ως εκ τούτου λειτούργησαν επίσης και σαν δίαυλος μέσω του οποίου οι δυτικές ιδέες και οι λογοτεχνικές εξελίξεις έγιναν γνωστές, ύστερα από το 21, στην ελεύθερη Ελλάδα».⁴ Εύλογα συμπεραίνουμε ότι ο επτανησιακός χώρος υπήρξε το χωνευτήρι της δυτικής πνευματικής παράδοσης –με την οποία «γειτνιάζε» και γεωγραφικά άλλωστε– και της όψιμης κρητικής λογοτεχνικής δημιουργίας, όπως μεταλαμπαδεύτηκε και μεταφνευτήθηκε, στα τέλη του 17^{ου} αιώνα, στα ελεύθερα από τον τουρκικό ζυγό Επτάνησα. Η Επτανησιακή Σχολή, σημαντικός σταθμός στην ιστορία της νεότερης ελληνικής λογοτεχνίας, υπήρξε όχι μόνο κιβωτός και

² Γλυκερία Πρωτοπαπά, «Ειρήνη Α. Δεντρινού», *Νέα Εστία* 792 (1 Ιουλίου - 31 Δεκεμβρίου 1960) 858-866.

³ Το πρώτο πνευματικό κέντρο θεωρείται η Ζάκυνθος.

⁴ Roderick Beaton, *Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική λογοτεχνία. Ποίηση και πεζογραφία, 1821-1992*, μτφ. Ε. Ζούργου - Μ. Σπανάκη, Αθήνα, Νεφέλη, 1996, σ. 53.

θεματοφύλακας της παράδοσης αλλά και αφετηρία «υποσχολών», όπως η «Ζακυνθία Σχολή» και η περίφημη «Κερκυραϊκή Σχολή».⁵ Ανάμεσα στους σημαντικότερους εκπροσώπους της περίφημης Κερκυραϊκής Σχολής βρίσκονται οι Ιάκωβος Πολυλάς, Λορέντζος Μαβίλης και Κωνσταντίνος Θεοτόκης, ενώ τον κατάλογο συμπληρώνουν μείζονες αλλά και ελάσσονες λογοτέχνες, τη δραστηριότητα των οποίων θα παρακολουθήσουμε σε επόμενο κεφάλαιο (μέσα και έξω από τις σελίδες του περιοδικού που εξετάζουμε). Κοινή συνισταμένη των λογοτεχνικών έργων των εκπροσώπων των νησιών αυτών ήταν η δέσμευση στις γλωσσικές αρχές που είχε υιοθετήσει ο Διονύσιος Σολωμός, και συγκεκριμένα η υπακοή στην καθομιλουμένη δημοτική γλώσσα, εμπλουτισμένη με ποικίλα ιδιοματικά στοιχεία. Η δημοτική γλώσσα προωθείται όχι ως κανόνας αλλά περισσότερο ως ανάγκη, την οποία επιβάλλουν και οι έντονες κοινωνικοπολιτικές ζυμώσεις σε ολόκληρο τον εθνικό κορμό. Οι επτανήσιοι χρησιμοποιούν δημιουργικά αυτή την παράδοση, εκφράζοντας σε τέχνη το υλικό που επεξεργάζονται. Άλλα στοιχεία είναι η στιχουργική και μορφική αρτιότητα και τελειότητα, η οποία φανερώνει και μian απροσδόκητη ωριμότητα, ο διδακτικός και άλλοτε αιχμηρός, κριτικός και σατιρικός τόνος, καθοδηγούμενος από τα κοινωνικά και πολιτικά δεδομένα της εποχής, η καλλιέργεια του δοκιμιακού είδους και της μετάφρασης, καθώς και η άνθηση του θεάτρου. Στον χώρο της Κέρκυρας, πιο συγκεκριμένα, η ίδρυση της Ιονίου Ακαδημίας (1824-1864) από τη μια και η δημιουργική –έως τις μέρες μας- Αναγνωστική Εταιρία (έτος ίδρυσης 1836) από την άλλη συνθέτουν το πλαίσιο εντός του οποίου θα ενσαρκωθεί και θα ακμάσει το όραμα του Σολωμού.⁶ Βέβαια, «τα Επτάνησα εκτός από την πολιτική και κατοχική ενότητα, που τους επέβαλαν οι τύχες της ιστορίας σ' ωρισμένες περιόδους, δεν έχουν καμιά άλλη ενότητα. [...] Φυσικό όμως ήταν να παρουσιάσει εντονότερη πνευματική φυσιογνωμία η Κέρκυρα. Η θέση της σαν πρωτεύουσας συγκέντρωνε εκεί τις προϋποθέσεις, που επέτρεπαν αποδοτική πνευματική δραστηριότητα». Η Κέρκυρα, την περίοδο 1900-1923, εξισώνει ταυτόχρονα την ακμή της κερκυραϊκής σχολής και την παρακμή της επανησιακής παράδοσης. «Ο Εκπαιδευτικός Όμιλος συγκαταλέγει στους ιδρυτές του τους λογοτέχνες της Κέρκυρας. Όταν ο Αλέξανδρος Πάλλης συλλαμβάνει την ιδέα για ένα συνέδριο των δημοτικιστών, την Κέρκυρα προκρίνει για τη σύγκλησή του, γιατί

⁵ Η σχηματική αυτή κατηγοριοποίηση προτείνεται στο βιβλίο του Θεοδόση Πυλαρινού, *Επτανησιακή Σχολή*, Αθήνα, Σαββάλας, 2003, σσ. 13-18.

⁶ Ευριπίδης Γαραντούδης, «Η επανησιακή ποίηση πριν και μετά την ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα», πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου: Η ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα (1864-2004), τόμος β', Αθήνα, Βουλή των Ελλήνων, Ακαδημία των Αθηνών, 2006, σσ.134-141.

βρίσκει ότι μόνον αυτή προμαχεί με συνέπεια και θάρρος του Δημοτικισμού. Η Συντροφιά των εννιά και η Κερκυραϊκή Ανθολογία σαρκώνουν σε έργα τις επιδιώξεις και τα σχέδια των Κερκυραίων λογοτεχνών». ⁷ Στο σημείο αυτό και προς επίρρωσιν της θεωρητικής ανάλυσης της επτανησιακής ιδεολογίας, θα αναφέρουμε και την οσμωτική σχέση της Ιονίου Ακαδημίας (η οποία ιδρύθηκε το 1824 και έπαυσε να λειτουργεί από το 1864, έτος ανεξαρτησίας των Ιονίων Νήσων και της ενώσής τους με τον υπόλοιπο εθνικό κορμό), της Αναγνωστικής Εταιρίας (η οποία λειτουργεί αδιαλείπτως ως τις μέρες μας) και της εφημερίδας *Πατρίς* που «στελεχώνονται σε μεγάλο ποσοστό από τα ίδια πρόσωπα, προσφέροντας από διαφορετικές σκοπιές παρεμφερούς σημασίας εθνικό έργο». ⁸

⁷ Κώστας Δαφνής, «Τα Επτανησιακά Γράμματα και ο Παλαμάς» στο: Φαίδων Μπουμπουλίδης, - Μαρία Νυσταζοπούλου (επιμ.), *Εκατονταετηρίς ενόσεως Επτανήσου. Πρακτικά τρίτου Πανιονίου Συνεδρίου Αθήνα (23-29 Σεπτεμβρίου 1965)*, τόμ. 2^{ος}, Αθήνα, 1969, σ. 332, 336.

⁸ Θεοδόσης Πυλαρινός (επιμ.), *Ιόνιοι Νήσοι. Ιστορία και πολιτισμός*, Αθήνα, Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, 2007, σ. 141.

1.1. Η Αναγνωστική Εταιρία

Πολύ σημαντικός και καταλυτικός ο ρόλος της Αναγνωστικής Εταιρίας, αφού με το ανήσυχο προοδευτικό πνεύμα και την κοινωνική ευαισθησία που τη διέκρινε στους πατριωτικούς αγώνες και με τις βαθιές ρίζες στο χωροχρόνο της ελληνικής παράδοσης αποτέλεσε εφιαλτήριο γόνιμου πνευματικού προβληματισμού για τα μέλη της και καταξιώθηκε ως ένας νέος δρόμος έρευνας και έκφρασης. Αποτέλεσε την κινητήρια δύναμη της Κερκυραϊκής Σχολής και βοήθησε στη διατήρηση και διάσωση του πολιτισμικού πλούτου της. Η επικράτηση και καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας αναδείχτηκε βασική κεντρομόλος δύναμη για τα φιλεργατικά μέλη της, ανάμεσα στα οποία ξεχωρίζουν τα ονόματα των Ανδρέα Κεφαλληνού, Λορέντζου Μαβίλη, Κωνσταντίνου Θεοτόκη, Ανδρέα Ανδρεάδη, της οικογένειας Ζαβιτζιάνου, Στέλιου Χρυσομάλλη, Πέτρου Σταματόπουλου, Νίκου Κογεβίνα, αλλά και γυναικών, όπως: οι Αμαλία Θεοτόκη, Ουρανία Ζαβιτζιάνου, Αμαλία Γ. Ασπιώτη, Εσθήρ Μαβίλη (αδελφή του ποιητή), Ειρήνη Δεντρινού, Κατίνα Παπά και πλήθος άλλων συγγραφέων που διέπρεψαν στον πολιτικό και λογοτεχνικό χώρο, αναθρεμμένοι με τις αρχές της Αναγνωστικής Εταιρίας.⁹

Η αναφορά στα παραπάνω ονόματα –μέλη της Αναγνωστικής Εταιρίας- είναι σημαντική και για τον λόγο ότι πολλοί συγγραφείς που ήδη αναφέραμε αποτελούν τον πυρήνα του περιοδικού *Κερκυραϊκή Ανθολογία*, συνεργάζονται και προσφέρουν στον χώρο της λογοτεχνικής παραγωγής, της διακίνησης ιδεών και ακόμη περισσότερο στη διατήρηση και τον εμπλουτισμό των μεταφραστικών συνθέσεων. Σε νέες μεταφράσεις ολοένα και περισσότερων έργων της ευρωπαϊκής -και όχι μόνο- λογοτεχνίας αποσκοπούσαν οι περισσότεροι εκπρόσωποι της επτανησιακής σχολής, καθώς θεωρούσαν ότι συνέβαλαν στην πνευματική συγκρότηση και εξύψωση του έθνους. Οι μεταφράσεις μετά τους πολέμους για την εθνική ανεξαρτησία ήταν το κυρίαρχο στοιχείο της εγχώριας λογοτεχνικής παραγωγής. Τούτο δικαιολογείται εν μέρει, καθώς η μετάφραση «συνδύαζε τη λογοτεχνική απόλαυση, τη μεταφορά της ξένης γνώσης και των αριστουργημάτων της παγκόσμιας λογοτεχνίας στους πολλούς. Παράλληλα, όμως, προωθούσε την καλλιέργεια και κυρίως την ευρεία διάδοση –

⁹ Περισσότερες λεπτομέρειες και αναφορές στα ονόματα και τα μέλη της Αναγνωστικής Εταιρίας στην Κέρκυρα μπορεί να βρει κανείς στο βιβλίο: Θεοδόσης Πυλαρινός (επιμ.), *Αναγνωστική Εταιρία Κέρκυρας*, Κέρκυρα, Γραφικές Τέχνες Γ. Δετοράκης Α.Ε.Β.Ε., 2006, σ. 48.

επομένως και την επικράτηση της ομιλουμένης από το λαό γλώσσας, που οι γλωσσικοί αγώνες την χαρακτήρισαν ως δημοτική».¹⁰

Στο σημείο αυτό, και αφού περιγράψαμε αδρομερώς τη σπουδαιότητα του έργου της Αναγνωστικής Εταιρίας στην Κέρκυρα, η οποία φιλοξένησε στους κόλπους της όλα τα πνευματικά τέκνα του Σολωμού που είχαν γαλουχηθεί με τις ιδέες και τα ιδεώδη της Κερκυραϊκής Σχολής, φτάνουμε στο κατώφλι του 20^{ού} αιώνα, όπου πλέον η Κέρκυρα, ως ζωντανός πνευματικός χώρος έχει σταματήσει να αντιμάχεται τον χρόνο, η αίγλη και η ακτινοβολία της έχουν αρχίσει να ξεθωιάζουν αισθητά. Το πνευματικό κέντρο και λίκνο της ελληνικής περιφέρειας περιήλθε σε μαρασμό και αυτό αντικαθρεφτιζόταν και σε άλλες ευρύτερες κοινωνικές και οικονομικοπολιτικές πτυχές του τόπου.

¹⁰ Θεοδόσης Πυλαρινός, *Αναγνωστική εταιρία Κέρκυρας*, ό. π., σ. 58.

1.2. Η «Συντροφιά των εννιά»

Αναμφισβήτητα, η Αναγνωστική Εταιρία προσδιόρισε και διαμόρφωσε την κερκυραϊκή σκέψη του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα, ανέδειξε πνευματικές προσωπικότητες του νησιού και γονιμοποίησε επαφές, οι οποίες καρποφόρησαν, όταν, για παράδειγμα, το 1912, ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης (1872-1923) εγκαταστάθηκε μόνιμα στην πόλη της Κέρκυρας¹¹ και ανέπτυξε φιλικές σχέσεις με την Ειρήνη Δεντρινού (1879-1974). Τότε, προέκυψε αρχικά η ιδέα της δημιουργίας μιας στενότερης πνευματικής ομάδας, της οποίας αρχικά μέλη ήταν ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης, η Ειρήνη Δεντρινού και ο Μάρκος Ζαβιτζιάνος, με τη σταδιακή εισχώρηση σε αυτή και των υπόλοιπων ιδρυτικών μελών της, ανάμεσά τους αναφέρω τα ονόματα των Λυκούργου Κογεβίνα, Πέτρου Σ. Σταματόπουλου ενώ τον πνευματικό αυτό κύκλο θα κλείσουν οι Αντώνης Μουσούρης, Νίκος Λευθεριώτης, Κωνσταντίνος Χατζόπουλος και Λάμπρος Πορφύρας. Τελευταίος, θα προστεθεί και ο Δημήτρης Γαλάνης, σπουδαίος καλλιτέχνης, όταν μετέβη από το Παρίσι στην Κέρκυρα στις αρχές του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, το 1915.¹² Στο κεφάλαιο «Η Συντροφιά των εννιά», στη διατριβή του Πυλαρινού, αναφέρεται –εκτός των άλλων – πως «στην αναγγελία χρησιμοποιούνται και τα ονόματα του Σπύρου Σαμάρα και του Κ. Παρθένη, μάλλον τιμητικά, μια και ποτέ αργότερα δε μνημονεύονται, ούτε στην αναγγελία του πρώτου τεύχους του περιοδικού ούτε κάπου αλλού».¹³ Όλοι μαζί συνασπισμένοι αποτελούν την νεότευκτη καλλιτεχνική εταιρία, με την επωνυμία η «Συντροφιά των εννιά»¹⁴, όργανο έκφρασης της οποίας αποτελεί το υπό εξέταση περιοδικό.

¹¹ Η πληροφορία αυτή βρίσκεται στη διατριβή: Θεοδόσης Πυλαρινός, *Ειρήνη Α. Δεντρινού (1879-1974). Από την μεγάλη ακμή έως την αναπόφευκτη πτώση της Κερκυραϊκής Σχολής ή από την πρωτοπορία της περιφέρειας στην απομόνωση του επαρχιωτισμού*, Αθήνα, 1997, σ. 55 [ανεκδ. διδακτορική διατριβή]. Οι σελίδες 54-87 είναι αφιερωμένες στο φιλολογικό περιοδικό *Κερκυραϊκή Ανθολογία* και μπορεί κανείς να αντλήσει πλούσιο υλικό για την εποχή.

¹² Βλ. σχετικά και το άρθρο: Φωκίων Ρωκ, «Ο Δημήτριος Γαλάνης στην Αθήνα», *Νέα Εστία* 296 (15 Απριλίου 1939) 571.

¹³ Θεοδόσης Πυλαρινός, *Αναγνωστική Εταιρία Κέρκυρας*, ό. π., σ. 55.

¹⁴ Για τη «Συντροφιά των εννιά» έχουμε και ένα σύντομο ανώνυμο απόσπασμα, δημοσιευμένο στο αλεξανδρινό περιοδικό *Γράμματα*: «Μας πληροφορούν από την Κέρκυρα πως την 14 Ιουλίου 1914 εσυστήθηκε εκεί μια καλλιτεχνική εταιρεία με τόνομα «Συντροφιά των εννιά» από διάφορους λογογράφους, ζωγράφους και μουσικούς, τους κ.κ. Ειρήνη Δεντρινού, Κωνστ. Θεοτόκη, Λάμπρο Πορφύρα, Κωνστ. Χατζόπουλο λογογράφους, Δημ. Γαλάνη, Μάρκο Ζαβιτσίανο, Κωνστ. Παρθένη ζωγράφους και Σπύρο Σαμαρά μουσικό. Σκοπός της Συντροφιάς είναι να αντιδράσει «ενάντια στην αμέλεια που κρατεί στη μορφή της Ελληνικής Τέχνης, ακολουθώντας σε τούτο την παλαιά Κερκυραϊκή παράδοση που άρχισε με το Σολωμό. – Η Συντροφιά αποτελείται από ταχτικά και έχταχτα μέλη: ιδρυτές που κατοικούν στην Κέρκυρα, ταχτικούς ανταποκριτές, και συνεργάτες έχταχτους καλεσμένους για ορισμένον καιρό και ορισμένη εργασία από τους ιδρυτές. [...] Η Συντροφιά υπόκειται με το καταστατικό της να καλλιεργήσει την καλλιτεχνική αντίληψη του ελληνικού κοινού,

Όπως προκύπτει από την ονομασία «συντροφιά», οι σχέσεις που συνέδεαν τα ιδρυτικά μέλη μεταξύ τους ήταν φιλικές και φαίνεται ότι κινούνταν σε ομόκεντρους κύκλους, σε επίπεδο πολιτικό–ιδεολογικό. Ενδεικτικά αναφέρω τη σοσιαλιστική ιδεολογία που διέπνεε και το έργο του Θεοτόκη, εστιασμένη στη διαβρωτική δύναμη του χρήματος και την επακόλουθη αλλοτρίωση από αυτό, η οποία συνέπιπτε με την πολιτική σκέψη του Κωνσταντίνου Χατζόπουλου (στελέχους της αριστερής διανοήσης στην Ελλάδα των αρχών του 20^{ου} αι. και ιδρυτή του περιοδικού *Τέχνη*, το οποίο εξέφραζε παρόμοιες αντιλήψεις). Ανάλογες σοσιαλιστικές πεποιθήσεις φαίνεται πως είχε υιοθετήσει και η Ειρήνη Δεντρινού, διευθύντρια του περιοδικού *Κερκυραϊκή Ανθολογία*, οργανωτικός πόλος και κύρια συνεργάτιδα στις σελίδες του. Συμπερασματικά, διακρίνουμε πολλά κοινά στοιχεία που υφαίνουν τις σχέσεις των μελών της «Συντροφιάς των εννιά», τα οποία θα μπορούσαν να συνοψιστούν στην κοινή πεποίθηση για ανανέωση του γλωσσικού κώδικα μέσω της χρήσης της δημοτικής με αρκετά ιδιωματικά- διαλεκτικά στοιχεία της κερκυραϊκής υπαίθρου. Οι καιροί άλλωστε καθιστούσαν τα παραπάνω αιτήματα ζωτικά και αναζητούσαν άμεσα την επίλυσή τους από τους πνευματικούς ανθρώπους. Κατά τη διάρκεια της πρώτης δεκαετίας του 20^{ου} αι. πύκνωναν ολοένα και περισσότερο οι φωνές υπεράσπισης της δημοτικής γλώσσας, μέσα και έξω από τον χώρο της Βουλής.

με εκδόσεις ημερολογίων, διαλέξεις, συναυλίες και γενικά με ό,τι μπορεί να συντελέσει στο σκοπό της». Βλ.: Ανώνυμος, «Σημειώματα. Συντροφιά των Εννιά», *Γράμματα* 7 (1915) 140.

1.3. Το πρόγραμμα και οι πρόδρομοι

Μέσα στο κλίμα που περιγράψαμε και με γνώμονα την αισθητική αναβάθμιση του ρόλου της τέχνης, την προβολή και ανάδειξη της εντόπιας κερκυραϊκής παραγωγής και την καλλιέργεια της δημοτικής γλώσσας, που και αυτή την επέβαλε η αισθητική ανάγκη, το πρώτο τεύχος του περιοδικού της «Συντροφιάς των εννιά» δημοσιεύεται την 1^η Σεπτεμβρίου 1915, στο τυπογραφείο του Σπύρου Λάντζα, στην Κέρκυρα. Όπως προαναφέρθηκε, η *Κερκυραϊκή Ανθολογία* δεν ήταν ένα προσωπικό περιοδικό· την ευθύνη και την επιμέλεια της έκδοσής του την είχε η «Συντροφιά των εννιά». Συνεπώς, θα μπορούσαμε να κάνουμε λόγο για την ύπαρξη ενός προσωπικού δικτύου πνευματικών ανθρώπων με κοινά ερείσματα όχι μόνο κοινωνικά αλλά πολλές φορές και οικογενειακά. Στην αγγελία της πρώτης κυκλοφορίας του υπογράφουν μόνο πέντε μέλη, ως συντακτική ομάδα, η Ειρήνη Α. Δεντρινού, από τη θέση της διευθύντριας και στις δύο περιόδους έκδοσής του, ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης, που εκτέλεσε τα καθήκοντα του γραμματέα από το πρώτο τεύχος τον Σεπτέμβριο του 1915 έως και την καταληκτική έκδοση της πρώτης περιόδου, τον Σεπτέμβριο του 1918, ο Μάρκος Ζαβιτζιάνος (ο οποίος στον δεύτερο τόμο, Σεπτ. 1916-Μάρτ. 1917, αντικαθίσταται από τον Δημήτρη Γαλάνη), ο Λυκούργος Κογεβίνας και ο Πέτρος Σ. Σταματόπουλος. Σύμφωνα με τις προγραμματικές δηλώσεις του πρώτου τεύχους, αποτυπώνεται ανάγλυφα και με ενάργεια το ενδιαφέρον της διεύθυνσης για τη διατήρηση της καλλιτεχνικής και επιστημονικής φυσιογνωμίας του εντύπου, καθώς επίσης και η επιθυμία της συμμετοχής των Κερκυραίων στον αγώνα για τη γλωσσική ιδέα. Παραθέτω αυτούσιο το κείμενο της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας*, αφενός για να αποδοθεί πληρέστερα η αίσθηση χρέους και καθήκοντος που κόμιζαν οι φορείς του περιοδικού απέναντι στο αναγνωστικό κοινό και αφετέρου για να μπορέσουμε να παρακολουθήσουμε στην πορεία της εξέλιξης του εντύπου τον βαθμό τήρησης των αρχών αυτών.

«Αρχίζουμε με το φυλλάδιο τούτο την έκδοση του περιοδικού μας, 'η Κερκυραϊκή Ανθολογία' που θα συγκεντρώνη, όπως και στον πρώτο της αριθμό, εργασία Κερκυραίων λογίων και καλλιτεχνών, με την ελπίδα πως έτσι ανταποκρινόμαστε σε μία κοινωνική έλλειψη του τόπου μας. Τα γράμματα, όπως και οι επίλοιπες καλές τέχνες, καλλιεργούνται από γενεές στα Εφτάνησα και μάλιστα στην Κέρκυρα, όπου η εξέλιξή τους ακολούθησε ιδιαίτερο δρόμο χαραγμένον σε μίαν αδιάκοπη παράδοση, που η φωτεινή της αρχή είναι ο ποιητής Διονύσιος Σολωμός.

Ενομίσαμε πως και μέσα στη γενική επίδοση των Ελλήνων λογίων δεν έπρεπε να διακοπή η καλλιτεχνική και επιστημονική καλλιέργεια και πως χρέος μας ήταν δίπλα στη σοβαρή και μεθοδική εργασία που από χρόνια τώρα κατορθώνεται με ζηλευτή επιμέλεια στ' άλλα μέρη του Ελληνισμού, να συνεργαστούμε και μεις οι Κερκυραίοι, με τη δύναμή μας, για τη γλωσσική ιδέα και για την καλλιτέρευση της μορφής στην καλλιτεχνική παραγωγή.

Τέτοιες είναι σε γενικές γραμμές οι ιδέες, που μας παρακίνησαν στην έκδοση του περιοδικού, και μ' αυτό το σκοπό θα δημοσιεύουμε σύγχρονη φιλολογική παραγωγή συνεργατών μας, άλλων γνωστών και άλλων που έχουμε την ικανοποίηση πρώτη φορά να παρουσιάζουμε στο Ελληνικό κοινό, δίπλα σε ανέκδοτη πολύτιμη εργασία πεθαμένων Κερκυραίων, που εστάθηκαν αξιοσημείωτοι καλλιεργητές των Γραμμάτων και της Τέχνης.

Και ελπίζουμε, τέλος, πώς με τη συνεργασία των Κερκυραίων λογογράφων και των Κερκυραίων ζωγράφων μας, και μαζί των άλλων Ελλήνων καλλιτεχνών και λογίων το περιοδικό μας θα ακολουθήσει ένα δρόμο σημαντικό για την ιστορία της Ελληνικής Τέχνης.¹⁵

Ωστόσο, πριν από την έκδοση του πρώτου τεύχους του περιοδικού προϋπήρξε και η «Αγγελία» της «Συντροφιάς των εννιά», στην οποία διαφαίνονται οι ιδεολογικές τάσεις των συνεργατών και των εκδοτών του, καθώς και η εφαρμογή του αρχικού οράματος στον λόγο. Παραθέτω ενδεικτικά και αποσπασματικά ορισμένα στοιχεία που αποκαλύπτουν τους αρχικούς στόχους που εξυπηρετούσε η έκδοση του περιοδικού.

«Του περιοδικού μας σκοπός είναι να συνενώση στις στήλες του την καλύτερη παραγωγή της Κερκυραϊκής τέχνης, χωρίς για τούτο να αποκλείσει και τη συνεργασία των άλλων Ελλήνων λογοτεχνών, που από αυτούς μερικοί παίρνουν μέρος στη συντροφιά μας.¹⁶ Στην ίδια αγγελία αναφέρεται η ελπίδα και η προσδοκία των εκδοτών «πως η Κερκυραϊκή κοινωνία και γενικότερα μαζί και οι επίλοιπες επαρχίες θα υποστηρίξουν το έργο τους και υπόσκονται πως ανάλογα με την υποστήριξη που θα τους δοθή θα τελειοποιήσουν την έκδοση του περιοδικού».¹⁷

Σημαντική, στο σύντομο εισαγωγικό σημείωμα της διεύθυνσης του περιοδικού, αποδεικνύεται, όπως θα φανεί στη συνέχεια, η θέση ότι το περιοδικό καλύπτει μια «κοινωνική έλλειψη του τόπου». Το περιοδικό εκδίδεται σε μίαν εποχή, όπου η περιοδική κίνηση στην Κέρκυρα είναι ανύπαρκτη, ενώ το κενό αυτό αναπληρώνουν εν μέρει οι εφημερίδες, οι οποίες φιλοξενούν και φιλολογικού περιεχομένου θέματα στις σελίδες τους.¹⁸ Προηγήθηκαν βέβαια κάποια φιλολογικά έντυπα: ενδεικτικά μόνο αναφέρω το πρώτο και σημαντικό για την εποχή που εκδίδεται περιοδικό, με τίτλο *Ιόνιος Ανθολογία*, από το οποίο πιθανότατα να εμπνεύστηκε τον τίτλο και η *Κερκυραϊκή Ανθολογία*. Η *Ιόνιος Ανθολογία* (1834) ήταν «το πρώτο και σπουδαίο περιοδικό έντυπο της Κέρκυρας, που καθόρισε και σηματοδότησε τη μετέπειτα πορεία των περιοδικών εντύπων του νησιού».¹⁹ Αν και

¹⁵ [Σημείωμα της Διεύθυνσης], «Οι προγραμματικές αρχές του περιοδικού», *Κερκυραϊκή Ανθολογία* 1 (1 Σεπτεμβρίου 1915) 1-2.

¹⁶ Υπονοούνται οι Κωνσταντίνος Χατζόπουλος και Λάμπρος Πορφύρας.

¹⁷ Κώστας Δαφνής, «Ειρήνης Α. Δεντρινού: Η Κερκυραϊκή Σχολή», *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τ. III, Κέρκυρα, 1971, σσ. 7-8.

¹⁸ Βλ. σχετικά και αναλυτικότερα για το θέμα αυτό: Θεοδόσης Πυλαρινός, «Τα περιοδικά της Κέρκυρας και ο Πόρφυρας», *Πρακτικά Δεκάτου Τετάρτου Συμποσίου Ποίησης (Πάτρα, 1-3 Ιουλίου 1994)*, Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πατρών, 1996, σσ. 354-367. Στη μελέτη αυτή ο Πυλαρινός παρουσιάζει συνοπτικά το πλαίσιο κυκλοφορίας των περιοδικών και των εφημερίδων στην Κέρκυρα, από καθιέρωσης της ελευθερίας του Τύπου ως τις μέρες μας.

¹⁹ Περισσότερα στοιχεία για το περιοδικό *Ιόνιος Ανθολογία* (1834) μπορεί κανείς να συλλέξει: Λουκία Δρούλια - Γιούλα Κουτσοπανάγου (επιμ.), «*Ιόνιος Ανθολογία* (1834)», *Εγκυκλοπαίδεια του ελληνικού Τύπου 1784-1974*, τόμ. 2^{ος}, Αθήνα, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, 2008, σ. 456.

οι διαφορές και αποκλίσεις που εντοπίζονται ανάμεσα στα δύο περιοδικά είναι πολλές (αναφέρω, λ.χ., τη γλώσσα, την πνευματική ύλη, το περιεχόμενο, τη σύντομη διάρκεια ζωής και την χρονική απόσταση των ογδόντα ένα ετών που τα χωρίζουν) εν τούτοις δεν μπορεί να αμφισβητηθεί το γεγονός ότι η *Ιόνιος Ανθολογία* εντάσσεται ίσως βέβαια με τη μικρότερη σχέση και ένταση στους προδρόμους του περιοδικού.²⁰ Θα αναφέρω ακόμη κάποια από τα περιοδικά, τα οποία λειτούργησαν ως πρότυπα και μπορούν να θεωρηθούν πνευματικοί πρόδρομοι του κερκυραϊκού περιοδικού, όπως τα περιγράφει ο Θεοδόσης Πυλαρινός,²¹ αλλά και όπως εύλογα μπορεί να διαπιστώσει κανείς αναζητώντας τις προγενέστερες συνεργασίες των ιδρυτικών μελών του περιοδικού στα άλλα περιοδικά έντυπα της ίδιας εποχής. Ανάμεσα στα άλλα περιοδικά που αποτέλεσαν πρότυπο δημιουργίας του περιοδικού περιλαμβάνονται κυρίως η *Τέχνη* (1898-1899) του Κωνσταντίνου Χατζόπουλου, στο πρώτο τεύχος της οποίας είχε συνεργαστεί ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης, *Το Περιοδικόν μας* (1900-1902), *Ο Διόνυσος* (1901-1902), που προφανώς άσκησε έντονη επιρροή στον τομέα της μεταφραστικής παραγωγής μαζί με την *Τέχνη*, η *Πινακοθήκη* (1901-1926), στην οποία είχε συνεργαστεί και η Ειρήνη Δεντρινού, ο *Καλλιτέχνης* (1910-1912) και τέλος ο *Νουμάς* (της πρώτης περιόδου 1903-1917), με τους αλληπάλληλους γλωσσικούς του αγώνες.²² Το περιοδικό *Εθνική Γλώσσα*, το οποίο τελικά δεν είδε ποτέ το φως της δημοσιότητας, για άγνωστους λόγους, είχε περιλάβει στους στόχους του «την μελέτη και προβολή της δημοτικής γλώσσας, με σκοπό να επιτευχθεί η συγγραφή και δημοσίευση πρωτότυπων έργων σε αυτήν»· πλαισιωνόταν δε από μια δυνατή ομάδα, τη λεγόμενη «οχτανδρία», την οποία αποτελούσαν οι: Πολυλάς, Μαρκοράς, Μάνεσις, Χρυσομάλλης, Καλοσγούρος, Κεφαλληνός, Κογεβίνας και

Βεβαίως πρέπει να γίνει αυστηρός διαχωρισμός από την έκδοση ενός άλλου περιοδικού με τον τίτλο *Ιόνιος Ανθολογία* που πρωτοεκδόθηκε τον Απρίλη του 1927 ως τον Δεκέμβρη του 1936, αριθμώντας συνολικά 52 τεύχη και αποτελώντας σημαντικό σταθμό στην πνευματική πορεία που χάραξε μια σπουδαία επανήλση η Μαριέττα Γιαννοπούλου-Μινώτου. Το περιοδικό αυτό εγγράφεται, πάντως, στη χορεία των αξιόλογων περιοδικών με «θετική συνεισφορά στην αξιοποίηση και προβολή της επανησιακής πνευματικής παράδοσης, με προσανατολισμό περισσότερο στα θέματα της ιστορίας, της λαογραφίας και της τέχνης της Ζακύνθου, καλύπτοντας παράλληλα όλα σχεδόν τα νησιά του Ιονίου». Αυτά μεταξύ άλλων αναφέρονται στο άρθρο: Κώστας Δαφνής, «Επτανησιακά Ανάλεκτα. Μαριέττα Γιαννοπούλου-Ιόνιος Ανθολογία-Περιοδικά που δε βγήκαν», *Νέα Εστία* 1391 (15 Ιουνίου 1985) 780-788.

²⁰ Θεοδόσης Πυλαρινός, «Τα περιοδικά της Κέρκυρας και ο *Πόρφυρας*», *Πρακτικά Δεκάτου Τετάρτου Συμποσίου Ποίησης (Πάτρα, 1-3 Ιουλίου 1994)*, Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πατρών, 1996, σσ. 354-367.

²¹ Πυλαρινός Θεοδόσης, «Ειρήνη Α. Δεντρινού (1879-1974)», *ό.π.*, σσ. 58-59.

²² Ο Θεοδόσης Πυλαρινός, μεταξύ αυτών, αναφέρει και τα διάφορα ημερολόγια της εποχής, όπως *Το Μικρασιατικόν ημερολόγιον*, το *Ημερολόγιον του Αιγαίου*, το *Εικονογραφημένον Επτανησιακόν*, κ.ά., τα οποία σύμφωνα με τον συγγραφέα «πρέπει να έδωσαν ιδέες και δοκιμασμένα μοντέλα» για να καταλήξει στο ευτυχές για την περίπτωση της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας* «της αρμονικής αφομοίωσης των διδαγμάτων και της δημιουργίας αυτόνομης προσωπικότητας στο περιοδικό». Βλ.: Θεοδόσης Πυλαρινός, «Το περιοδικό *Κερκυραϊκή Ανθολογία*», *Ανακύκληση* 18 (1988) 86-88.

Μαβίλης.²³ Στο ίδιο προγραμματικό πλαίσιο, η συντακτική ομάδα του περιοδικού το χαρακτηρίζει ως αμιγώς κερκυραϊκό λογοτεχνικό περιοδικό, αγκιστρωμένο στις σολωμικές γλωσσικές αρχές και δημοτικές αντιλήψεις που καλλιεργούνται αδιάκοπα στον ιστορικό χώρο των Επτανήσων, δηλώνοντας ταυτόχρονα πρόθυμη να αποτίσει φόρο τιμής μέσα από τις σελίδες του σε όλους εκείνους (τους λόγιους Κερκυραίους), οι οποίοι διατήρησαν ακμαία την επτανησιακή τέχνη και τη σολωμική παράδοση.

²³ Πυλαρινός Θεοδόσης, «Τα περιοδικά της Κέρκυρας και ο Πόρφυρας», *ό.π.*, σ. 357.

1.4. Τα πρόσωπα της Α' περιόδου

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται οι βασικοί συντελεστές και συνεργάτες του κερκυραϊκού περιοδικού, τα είδη των συνεργασιών τους, η θεματική (ανάλογα με το είδος της συνεργασίας) και η ιδεολογική προσέγγιση του περιεχομένου των συνεργασιών τους. Η *Κερκυραϊκή Ανθολογία*, όπως ειπώθηκε, δεν ήταν προσωπικό περιοδικό, την έμπνευση, ευθύνη και επιμέλεια της έκδοσης την είχε η «Συντροφιά των εννιά», την οποία αποτελούσαν εξέχουσες πνευματικές προσωπικότητες του νησιού. Η συντακτική ομάδα του περιοδικού δεν είναι σταθερή και αμετάβλητη στα πέντε -συνολικά- χρόνια κυκλοφορίας του περιοδικού, αλλά διαπιστώνονται αλλαγές τόσο στη σύνθεση και την επιλογή των συνεργατών –πέρα και έξω από τα αυστηρά όρια του κερκυραϊκού χώρου, όσο και στο περιεχόμενο της ύλης. Αυτές οι ασυνέχειες, όπως θα προσπαθήσουμε να δείξουμε στο επόμενο κεφάλαιο περισσότερο αναλυτικά, προκάλεσαν ρωγμές στον λογοτεχνικό πυρήνα του περιοδικού –ο οποίος, σε μεγάλο ποσοστό είχε απολέσει τη κερκυραϊκή του φυσιογνωμία και είχε μετατραπεί σε «δουλικό και πειθήνιο» όργανο μιας μεγαλύτερης αθηναϊκής ομάδας.²⁴

Η συγγραφέας Ειρήνη Α. Δεντρινού υπήρξε μια δυναμική προσωπικότητα, διετέλεσε και διευθύντρια του περιοδικού και υπηρέτησε μαχητικά την τέχνη ως το θάνατό της. Με τον δυναμισμό και την αποφασιστικότητα του χαρακτήρα της και με τις συνεχώς διαπλεκόμενες αναφορές στον κερκυραϊκό χώρο και χρόνο (όπως αποδεικνύεται μέσα τόσο από τις σατιρικού περιεχομένου σελίδες που υπέγραφε όσο και στις πιο λυρικές συνθέσεις της), κατόρθωσε από τη μια να διαφυλάξει την ιστορική αίγλη της επανησιακής λογοτεχνίας, αποδεικνύοντας ότι δεν άλλαξε ουσιαστικά μέσα στο χρόνο, ενώ από την άλλη υπήρξε θεματοφύλακας της μνήμης της τελευταίας γενιάς της επανησιακής σχολής.²⁵ Και η Κατίνα Παπά (1900-1959,

²⁴ Σύμφωνα με τον Λάμπρο Βαρελά και πάλι, η συνηθέστερη «πρακτική των περιοδικών ως προς την επιλογή των συνεργατών και των θεμάτων τους ακολουθεί σε γενικές γραμμές τα εξής: Ενθαρρύνουν τους νεαρούς τοπικούς λογοτέχνες φιλοξενώντας την τοπική λογοτεχνική παραγωγή [...] αλλά επιδιώκουν [...] τη συνεργασία λογοτεχνών του κέντρου». Βλ.: Λάμπρος Βαρελάς, «Το λογοτεχνικό περιοδικό της επαρχίας στον Μεσοπόλεμο (1919-1940). Προβληματισμοί και πραγματικότητα», *ό.π.*, σ. 61.

²⁵ Στο χρονικό διάστημα που η Κερκυραία λογία διετέλεσε διευθύντρια του περιοδικού, και ιδιαίτερα στη δεύτερη περίοδο, 1924-1925, στις σελίδες της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας* φιλοξενήθηκαν δυο μεγάλα φιλολογικά μνημόσυνα, εκείνο του Κωνσταντίνου Θεοτόκη και του Μάρκου Ζαβιτσιάνου, ως ελάχιστος φόρος τιμής στους μείζονες Κερκυραίους λογίους, συνεργάτες του περιοδικού που καταξίωσαν τον επανησιακό πολιτισμό. Βέβαια η Ειρήνη Δεντρινού και μέσα από μια σειρά συνεχών διαλέξεων και ομιλιών της, οι οποίες δημοσιεύτηκαν σε περιοδικά της εποχής, όπως η *Νέα Εστία*, φρόντισε να αναδείξει περισσότερο την πνευματική συμβολή των Κερκυραίων λογίων στα

συνεργάτιδα του περιοδικού, κατά τη δεύτερη περίοδο λειτουργίας του, σε μια ανέκδοτη ομιλία της για την Ειρήνη Δεντρινού²⁶ υφαίνει εγκωμιαστικούς ύμνους τόσο για την προσωπικότητα και το ήθος της όσο και για την εξάισια πνευματική εργασία που άφησε, επισημαίνοντας ταυτόχρονα και τα διθυραμβικά σχόλια που απέσπασε από πνευματικές προσωπικότητες της εποχής της. Η Κατίνα Παπά περιγράφει και τις προετοιμασίες για την κυκλοφορία του περιοδικού κατά τα έτη 1915-1918, με τη «Συντροφιά των εννιά», αλλά και στο διάστημα 1924-1925, όπου η ίδια μαζί με την σκιτσογράφο-εικαστικό αδελφή της, Αγλαΐα Παπά (1903-1984), άφησαν το λογοτεχνικό και εικαστικό αποτύπωμά τους στην *Κερκυραϊκή Ανθολογία*. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η περίοδος αυτή ήταν από τις πιο γόνιμες και δημιουργικές τόσο για τις ίδιες όσο και για τους υπόλοιπους συνεργάτες που τους «οιστρηλατούσε η παρουσία της Ειρήνης Δεντρινού».

Μια αναδρομή σε βιογραφικά στοιχεία θα μας επιτρέψει να σκιαγραφήσουμε αρτιότερα το πορτρέτο της Κερκυραίας δημιουργού και να κατανοήσουμε τον προσωπικό της μύθο. Γεννημένη στην Κέρκυρα το 1879, από γόνους αριστοκρατικής οικογένειας,²⁷ έλαβε εγκύκλια μόρφωση στο Αρσάκειο σχολείο του νησιού και παντρεύτηκε, σε νεαρή σχετικά ηλικία, μόλις εικοσιενός, με τον πολιτευτή Ανδρέα Δενδρινό.²⁸ Το συγγραφικό της ταλέντο αποκαλύφθηκε ενώ ήταν ακόμα μαθήτρια και έστειλε τις συνεργασίες της στην *Εφημερίδα των Κυριών* (1887-1917) της Καλλιρρόης Παρρέν.²⁹ Μαζί με την Παρρέν ανέπτυξαν φεμινιστική δράση τόσο μέσα από το συγγραφικό ή δημοσιογραφικό, αντίστοιχα, έργο τους όσο και μέσα από

νεοελληνικά γράμματα και να αποκαταστήσει τη μνήμη τους, όπως για παράδειγμα συνέβη και με την περίπτωση του επιστήθιου φίλου και συνεργάτη της Κ. Θεοτόκη. Σχετικά με τον κύκλο των Επτανησίων λογοτεχνών, οι οποίοι διακρίθηκαν με το έργο τους μετά τον Σολωμό, ιδιαίτερη μνεία γίνεται από τον Γ. Θ. Ζώρα, ο οποίος μεταξύ άλλων αναφέρει ότι: «Η νέα αυτή γενεά καλλιεργεί και τα είδη εκείνα, τα οποία είχαν απασχολήσει ολιγώτερον τον κύκλον του Σολωμού, ως το διήγημα, το μυθιστόρημα και το θέατρον. Εις την τελευταίαν αυτήν κατηγορίαν ανήκουν ο Γρηγόριος Ξερόπουλος, ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης, ο Θεόδωρος Βελλιανίτης, ο Ιωάννης Ζερβός, ο Μαρίνος Σιγούρος, η Ειρήνη Δενδρινού, ο Γεράσιμος Σπαταλάς, ο Διονύσιος Ρώμας και άλλοι εκ των οποίων μερικοί έχουν ήδη αποθάνει, άλλοι ευρίσκονται ακόμη εν πλήρει δράσει, μερικοί συνέχισαν τον δρόμον του μεγάλου διδασκάλου, ενώ άλλοι αφωμοιώθησαν προς τους Αθηναίους συναδέλφους των». Βλ.: Γ. Θ. Ζώρας, «Η Επτανησος και η ανάπτυξις της λογοτεχνίας αυτής», *Νέα Εστία* 899 (Χριστούγεννα 1964) 34.

²⁶ Κατίνα Παπά, «Ειρήνη Δεντρινού», *Νέα Εστία* 1141 (15 Ιανουαρίου 1975) 102-107.

²⁷ Πατέρας της υπήρξε ο Γεώργιος Ζαβιτζιάνος, καθηγητής και μητέρα της η Έλενα Βούλγαρη.

²⁸ Η αλλαγή του επιθέτου από Δενδρινού σε Δεντρινού εντάσσεται στο πλαίσιο της γλωσσικής αλλαγής και της αποδοχής του κινήματος του Δημοτικισμού, ενώ ο σύζυγός της και βουλευτής Ανδρέας Δενδρινός παρέμεινε στην πιο λόγια και καθαρευουσιάνικη πλευρά. Ο Θεοδόσης Πυλαρινός επισημαίνει και άλλες γλωσσικές «διορθώσεις ή εξομαλύνσεις» μετά τα πρώτα τεύχη, όπως: η λέξη «συντροφική» γίνεται «συνδρομή». Το ρήμα «στέρνεται» γίνεται «στέλνεται», κ.ο.κ., δεν αιτιολογούνται, πάντως, αυτές οι αλλαγές από τους των συνεργάτες του περιοδικού. Βλ.: Θεοδόσης Πυλαρινός, «Το περιοδικό *Κερκυραϊκή Ανθολογία*», *ό.π.*, σ. 86.

²⁹ Υπήρξε η πρώτη εφημερίδα στην Ελλάδα, που δημιουργήθηκε από γυναικεία συντακτική ομάδα και απευθυνόταν μόνο σε γυναίκες με σκοπό την προώθηση των διεκδικήσεών τους σε θέματα εκπαίδευσης και εργασίας.

την κοινωνικοπολιτιστική προσφορά τους.³⁰ Αντι-συμβατικό πνεύμα, ανήσυχη πνευματικά και ιδεολογικά, συμμετέχει ενεργά σε συλλόγους και στο γυναικείο κίνημα, ενώ οι σχέσεις που δημιούργησε με μέλη της «υψηλής τέχνης»³¹ κέντρισαν και εξέθρεψαν το ιδεολογικό και εκδοτικό της όραμα, που δεν ήταν άλλο από την έκδοση του περιοδικού *Κερκυραϊκή Ανθολογία*.

Ακάματη εργάτρια της γραφής, με όχημα τη σατιρική της διάθεση, σχολίασε, καυτηρίασε και αποδοκίμασε την υποκρισία, τη φαυλότητα, το πολιτικό χάος, την ηθική χαλάρωση ανάμεσα στις σχέσεις των ανθρώπων καθώς και τη διαβρωτική δύναμη του χρήματος και της εξουσίας, στοιχεία ταυτότητας που επαναλαμβάνονται ως σταθερό leit-motiv στα έργα της (περισσότερο στους θεατρικούς διαλόγους «Πεταχτές κουβέντες») και συνθέτουν ένα ιδιότυπο χαρακτήρα, αλλά και ένα ενεργειακό πεδίο που περιέχει τόσο το παρελθόν, με την έννοια της συλλογικής συνείδησης, όσο και το παρόν, θλιβερό και άχρωμο. Βέβαια, τα σατιρικού περιεχομένου και ειρωνικής στάσης, απέναντι στην κερκυραϊκή αστική τάξη, διαλογικά κείμενα φέρουν περισσότερο τα κύρια γνωρίσματα της γραφής της Ειρήνης Δεντρινού, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι και το υπόλοιπο έργο της – δημοσίευσε διηγήματα, ποιήματα και μεταφράσεις – παραγνωρίστηκε ή θεωρήθηκε μικρότερης σημασίας από την κριτική. Αρδεύοντας τα θέματά της και τους χαρακτήρες της από τη μυθολογία της κερκυραϊκής καθημερινής κοινωνικής ζωής κατάφερε, με άξονα τη σαρκαστική ματιά της, να συνδέσει την ατομική μοίρα των ηρώων της με την κοινωνική πραγματικότητα εκείνης της εποχής, οικοδομώντας το δικό της λογοτεχνικό σύμπαν. Θα μπορούσε, μάλιστα, να πει κανείς ότι το σύνολο του έργου της συνθέτει ένα πολύμορφο μωσαϊκό, με έντονο επτανησιακό χρώμα, το οποίο σταδιακά υπερβαίνει το επίκαιρο και γίνεται διαχρονικό. Το έργο της εντυπωσίασε την κριτική κοινότητα, όπως επίσης η έντονη σοφία και η οξυδέρκεια που διέκρινε την προσωπικότητά της. Η αγωνιστική της δράση για την επικράτηση της δημοτικής γλώσσας υπήρξε σημαντική, καθώς τόσο το κίνημα του δημοτικισμού και ο Ψυχάρης την επηρέασαν και καθοδήγησαν τη συγγραφική της πορεία, σε έναν μονόδρομο αγώνα για την τελική επικράτηση της δημοτικής. Η sui generis πρωτοποριακή της θέση στα νεοελληνικά γράμματα αποκαλύπτεται και μέσα από τις τακτικές επαφές και σχέσεις που είχε συνάψει με τους πνευματικούς λογοτεχνικούς κύκλους της

³⁰ Θεοδόσης Πυλαρινός, « Δύο φεμινίστριες συγγραφείς, Καλλιρρόη Παρρέν και Ειρήνη Δεντρινού», *Μικροφιλολογικά* 10 (Φθινόπωρο 2001) 31-32.

³¹ Θεοδόσης Πυλαρινός, *Το λεύκωμα της Ειρήνης Δεντρινού*, Αθήνα, Ειρμός, 1989, σσ. 40-43. Στο ίδιο βιβλίο ο συγγραφέας παρουσιάζει λεπτομέρειες του συγγραφικού της έργου, αλλά και τα περιοδικά και τις εφημερίδες, στα οποία έδωσε συνεργασίες.

Αθήνας, στους οποίους προσχωρεί διατηρώντας, πάντα, τον σεβασμό απέναντι στην επτανησιακή πολιτισμική παράδοση. Από τις επαφές της αυτές θα αναγεννηθεί προσωρινά το περιοδικό *Κερκυραϊκή Ανθολογία* (για δυο μόνο χρόνια από το 1924 ως το 1925). Η έκδοση, όπως αναφέραμε, έκλεισε με την αναχώρηση του Κων. Θεοτόκη για την Αθήνα, το 1918.

Η συγγραφική δραστηριότητα της Ειρήνης Δεντρινού έχει μελετηθεί από την κριτική. Η Γλυκερία Πρωτοπαπά σκιαγραφεί την πορεία της Ειρήνης Δεντρινού, απεικονίζοντας τη συγγραφική της δραστηριότητα και τη μοναχική πρωτοπορία που διέγραψε μέσα από την Κερκυραϊκή Σχολή και τις ομάδες των Κερκυραίων λογίων. Αναφέρει χαρακτηριστικά πως «Οι Επτανήσιοι λογοτέχναι την παρακολουθούν με λαχτάρα, όπως το όμορφο λουλούδι, που ανθίζει μέσα στον πλούσιο κήπο που τ' άνθη του καλλιέργησαν οι ίδιοι. Είναι το χαϊδεμένο παιδί του Μαρκορά, του Χρυσομάλλη, του Καλοσγούρου».³²

Στο πλαίσιο της εργασίας αυτής, θα ήθελα απλώς να επισημάνω ότι έγραψε σε μια εποχή διάψευσης και κατάρρευσης, όπως εκφράστηκε στα χρόνια που προηγήθηκαν και ακολούθησαν τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, τα δύσκολα χρόνια, δηλαδή, μέσα στα οποία δοκιμάστηκε και το περιοδικό. Η Κέρκυρα και η λοιπή Επτανήσος αναζητούσε έντονα το σύγχρονο πνευματικό της πρόσωπο μέσα στις λιγοστές δυνάμεις που της είχαν απομείνει και την εκπροσωπούσαν επάξια: ανάμεσά τους συγκαταλεγόταν και η Δεντρινού, η οποία κατέθεσε την αυστηρή κριτική ματιά της, αλλά και το λογοτεχνικό της απόσταγμα στα νεοελληνικά γράμματα. Μαζί με την Ειρήνη Δεντρινού πρωτεργάτης στην προσπάθεια έκδοσης της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας* στάθηκε και ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης, προσωπικός της φίλος, με τον οποίο συμπορεύτηκε μέχρι τον Αύγουστο του 1918, *terminus ante quem* για την προσωρινή παύση του περιοδικού *Κερκυραϊκή Ανθολογία*, χρονιά που οικονομικοί λόγοι υποχρέωσαν τον συγγραφέα-μεταφραστή να εγκαταλείψει τον πύργο του στους Καρουσάδες της Κέρκυρας και να μεταβεί στην Αθήνα.

Σημαντικό πρόσωπο στην ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης (1872-1923),³³ ανανέωσε με το πολύπλευρο, εκτεταμένο και πολυδιάστατο έργο του την ηθογραφική πεζογραφία, άσκησε πολεμική στο πολιτικό –κοινωνικό κλίμα της εποχής του και υπήρξε από τους πρωτοπόρους που

³² Γλυκερία Πρωτοπαπά, «Ειρήνη Α. Δεντρινού», *ό.π.*, 858-866.

³³ Χάρη στις πολύτιμες ερευνητικές προσπάθειες του Κώστα Δαφνή έχουμε χαραγμένες, μέσα σε 37 σελίδες, την πορεία μιας ζωής του Κωνσταντίνου Θεοτόκη. Βλ.: Κώστας Δαφνής, «Κωνσταντίνος Θεοτόκης. Η πορεία μιας ζωής», *Νέα Εστία* 1115 (Χριστούγεννα 1973) 236-272.

αγωνίστηκαν για την επικράτηση των σοσιαλιστικών ιδεών και του δημοτικισμού.³⁴ Ο Χουρμούζιος ανακαλώντας το γλωσσικό –φιλοσοφικό σύμπαν του Κερκυραίου πεζογράφου αναφέρει ότι ο ίδιος «βρέθηκε μέσα στη δίνη του δημοτικιστικού αγώνα πάνοπλος. Πανοπλία του ήταν η ισχυρή και επιβλητική γλωσσική παράδοση της Εφτανσιώτικης Σχολής, η σταθεροποιημένη πεποίθηση για την αισθητική ανωτερότητα του δημοτικού γλωσσικού υλικού που πρώτος πιστοποίησε ενεργά ο Σολωμός και κληρονομήθηκε σαν σύμβολο πίστης και υψηλό ιδανικό στην πλειάδα των ευσυνείδητων εργατών που ακολούθησαν».³⁵ Έζησε σε μια εποχή δύσκολη ή και παραγνωρισμένη από το σύνολο της κριτικής γενικότερα και το λογοτεχνικό του έργο καταξιώθηκε μετά τον θάνατό του. Ο μελετητής του Κωνσταντίνου Θεοτόκη Γιάννης Δάλλας αποδίδει αυτή την άτυχη συγκυρία ή και κακοδαιμονία για την περίπτωση του Θεοτόκη στο γεγονός ότι η «η επίσημη γραμματολογία τίμησε εξαιρετικά δύο σταθμούς, τη γενιά του 1880 και τη γενιά του 1930. [...] Εντούτοις, η εποχή του 1910, εποχή του Θεοτόκη, είναι ίσως η ωριμότερη της λογοτεχνίας μας». Στη γνωστή μονογραφία του επισημαίνει τα βασικά θεματικά πεδία που είναι «η εντοπιότητα, η κοινωνική διάσταση, η ανθρωπολογική βάση και τέλος η τραγική συνθήκη των καταστάσεων και των ηρώων του».³⁶

Έχοντας αναπτύξει μια οσμωτική σχέση με διάφορα φιλολογικά περιοδικά της εποχής και την προβολή του έργου του μέσα από όλους τους δυνατούς επικοινωνιακούς διαύλους (θα αναφέρω ενδεικτικά τα *Γράμματα*³⁷ της Αλεξάνδρειας του Στέφανου Πάργα, το περιοδικό *Τέχνη* του Κ. Χατζόπουλου, τον *Νουμά* και άλλα για τα οποία χρειάζεται ειδική ανάλυση), δεν κατόρθωσε να «εξαργυρώσει» την επιτυχία και αποδοχή του έργου του όσο ζούσε παρά μόνο μετά το θάνατό του χάρη στις φιλότιμες προσπάθειες των φίλων και συνεργατών του (ανάμεσα σε αυτούς συγκαταλέγεται και η Ειρήνη Δεντρινού, η οποία δημοσίευσε πλήθος ανέκδοτων έργων του, προσπαθώντας να αποκαταστήσει την επαφή του αναγνωστικού κοινού με το έργο του). Ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης, μολοντί δεν διαφοροποιήθηκε σε

³⁴ Για τις γλωσσικές πεποιθήσεις και τις εισηγήσεις του για τη δημοτική γλώσσα έχουμε καταγεγραμμένες διάφορες απόψεις. Ο Αιμίλιος Χουρμούζιος αναφέρει ότι «ο αγώνας του για τη γλώσσα έμεινε πάθος του ως τις τελευταίες ημέρες της ζωής του» και ότι «σπάνιοι είναι οι Έλληνες πεζογράφοι που διατήρησαν μια τέτοια εμμονή και ακαμψία στο ζήτημα της γλώσσας». Βλ.: Αιμίλιος Χουρμούζιος, *Κωνστ. Θεοτόκης, ο εισηγητής του κοινωνικού μυθιστορήματος στην Ελλάδα. Ο άνθρωπος – το έργο*, Αθήνα, Οι εκδόσεις των φίλων, 1979², σσ. 36-46,

³⁵ Λάμπρος Βαρελάς, «Το λογοτεχνικό περιοδικό της επαρχίας στον Μεσοπόλεμο (1919-1940), στο: *Επιστημονικό Συμπόσιο. Ο περιοδικός Τύπος στον Μεσοπόλεμο (26-27-3 1999)*, Αθήνα, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, Σχολή Μωραΐτη, 2001, σσ. 67-68.

³⁶ Γιάννης Δάλλας, *Κωνσταντίνος Θεοτόκης. Κριτική σπουδή μιας πεζογραφικής πορείας*, Αθήνα, Σοκόλης, 2001, σσ. 24-26.

³⁷ Κυκλοφόρησαν από το 1911 έως το 1920.

σημαντικό βαθμό από το επανησιακό κατεστημένο σε ζητήματα αρχής, καθιέρωσε και εισηγήθηκε με το έργο του ένα νέο, πιο ευέλικτο μοντέλο κοινωνικής αντίληψης, με τη διαχρονικότητα των ερωτημάτων που έθετε. Ο Σπύρος Πλασκοβίτης επιβεβαιώνει κι αυτός με τη σειρά του ότι ο Θεοτόκης στάθηκε «ένας σπουδαίος εφτανησιώτης ποιητής – ο πιο σημαντικός ύστερα από το Σολωμό».³⁸ Ο Θεοτόκης αποδεικνύεται, στο ώριμο έργο του, από τους ρεαλιστικότερους διηγηματογράφους και μυθιστοριογράφους,³⁹ καθώς οι ήρωες, τα πρόσωπα των ιστοριών του αντανακλούν διάφορες μορφές από την καθημερινή αριστοκρατική ζωή της Κέρκυρας.⁴⁰

Το ποιητικό του έργο, το οποίο είναι επίσης αξιόλογο και σημαντικό, χαρακτηρίζεται από μια ιδιαίτερη ευαισθησία και λεπτότητα. Παρέμενε άγνωστο στους περισσότερους μελετητές, οι οποίοι είχαν εμβαθύνει περισσότερο στο διηγηματικό – μυθιστορηματικό έργο του, θεωρώντας ότι οι υποβλητικές συνθέσεις του αντικατοπτρίζουν το κοινωνικό σύμβολο της πραγματικότητας. Η Ειρήνη Δεντρινού παρουσίασε για πρώτη φορά τις πτυχές του ποιητικού-σονετογραφικού του έργου⁴¹ αναφέροντας και τα σονέτα του 1915–1916, που δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό *Κερκυραϊκή Ανθολογία*, με τα οποία έδωσε μορφή στις ιστορικές περιπέτειες της πολύπαθης Ελλάδας, στα χρόνια που προηγήθηκαν του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Ο ανήσυχος κοινωνικός και πολιτικός στοχασμός του εξηγεί την επιλογή και πρόθεση του ποιητή να μετακινήσει το βλέμμα του στα θέματα και τα προβλήματα του τόπου, σε μιαν εποχή έντονης εγωπάθειας, ατομοκεντρικών αδιεξόδων και ιδεολογικών αντιφάσεων. Τη στόφα του μεγάλου ποιητή συμπληρώνει η δημοσίευση και άλλων σονέτων, τα οποία συνήθιζε να αφιερώνει στα αγαπημένα του πρόσωπα. Συμπερασματικά, ο Κώστας Δαφνής παρατηρεί πως ο Θεοτόκης δημοσίευσε συνολικά τρία σονέτα στα φύλλα της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας* της πρώτης περιόδου (1915-1918), ενώ η Ειρήνη Δεντρινού μετά το θάνατό του (1923)

³⁸ Σπύρος Πλασκοβίτης, «Ένα ανέκδοτο γράμμα του Λορέντζου Μαβίλη προς τον Κωνσταντίνο Θεοτόκη», *Η Λέξη* 41 (Γενάρης '85) 17.

³⁹ Για το μυθιστορηματικό έργο του Θεοτόκη ενδιαφέρουσες είναι οι κριτικές απόψεις του Απόστολου Σαχίνη, οι οποίες δημοσιεύτηκαν στο άρθρο του, «Το μυθιστόρημα του Κωνσταντίνου Θεοτόκη», *Νέα Εστία* 681 (15 Νοεμβρίου 1955) 1496-1503.

⁴⁰ Ειρήνη Δεντρινού, «Ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης σα συγγραφέας, σαν άνθρωπος», *Νέα Εστία* 8 (1 Αυγούστου 1927) 459-464.

⁴¹ Ειρήνη Δεντρινού, «Ο Θεοτόκης ποιητής», *Νέα Εστία* 547 (15 Απριλίου 1950) 532-535. Στο άρθρο της αυτό παραθέτει σημαντικές πληροφορίες για το θεοτοκικό ποιητικό έργο, όπως για παράδειγμα ότι το πρώτο σονέτο του το γράφει στα 1900, μετά τον πρόωρο θάνατο της μονάκριβης κόρης του και θα ακολουθήσουν κι άλλα αφιερωμένα στο φίλο και συνεργάτη της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας* Δημήτρη Γαλάνη, τον Λορέντζο Μαβίλη αλλά και ένα αυτοβιογραφικό. Εκτός από τα σονέτα που δημοσιεύτηκαν στην *Κερκυραϊκή Ανθολογία*, η Ειρήνη Δεντρινού έγκαιρα δηλώνει ότι υπάρχουν και άλλα αδημοσίευτα και κρυμμένα χειρόγραφα, τα οποία θα «ήταν ζημία για την ελληνική ποίηση και ασυγχώρητη αδιαφορία για τη μνήμη του νεκρού, αν έχουν χαθεί».

συνέλεξε και δημοσίευσε άλλα πέντε.⁴² Μια υφέρπουσα ερωτική έλξη του Θεοτόκη προς τη συνεργάτιδά του και για πολλά χρόνια Μούσα των ποιημάτων του μας αποκαλύπτει ο Θεοδόσης Πυλαρινός λέγοντας πως «η ίδια η Δεντρινού θα αφήσει έντεχνα, ήπια και κάπως φιλάρεσκα να αποκαλυφθεί ο έρωτας του Θεοτόκη στο πρόσωπό της. [...] Αυτή δηλαδή τον ενέπνευσε ως ποιητή, αυτή πρώτη επισήμανε και τα ποιητικά του χαρίσματα».⁴³

Το περιοδικό *Κερκυραϊκή Ανθολογία* πρωτοδημοσίευσε και κάποιες λυρικές πρόζες του, που έμεναν άγνωστες, υπό τον τίτλο *Αντιφεγγίδες* (1895), οι οποίες, γραμμένες στο κλίμα ενός συμβολιστικού αισθητισμού, δείχνουν ότι ο Θεοτόκης παρακολουθούσε τη γένεση νέων λογοτεχνικών μορφών στη γαλλική κυρίως ποίηση και είναι ο πρώτος που συγκρότησε μιαν ολόκληρη συλλογή αριστοτεχνικών πεζών ποιημάτων, στον 19^ο αι.⁴⁴

Για τη μεταφραστική εργασία του Θεοτόκη έχουν γραφτεί πολλά. Όπως προαναφέρθηκε, «η μεταφραστική εργασία είτανε μια κατά παράδοση ερασιτεχνική ενασχόληση για τους καλλιεργημένους εφτανησιώτες αριστοκράτες. Στον Θεοτόκη, η αποχτημένη αυτή αταβιστικά κλίση, θα γίνει συνείδηση, έργο, αποστολή».⁴⁵ Μεταφράσεις από την ινδική, τη λατινική και την αρχαιοελληνική γραμματεία δημοσιεύονται τόσο στην *Κερκυραϊκή Ανθολογία* όσο και σε άλλα έντυπα της εποχής, αποκαλύπτοντας και ξεδιπλώνοντας όψεις του πολυσχιδούς μεταφραστικού έργου του ρεαλιστή Κερκυραίου Θεοτόκη. Όπως αναφέρει σχετικά και ο πολύ στενός και

⁴² Κώστας Δαφνής, «Τα ανέκδοτα σονέττα του Θεοτόκη», *Νέα Εστία* 631 (15 Οκτωβρίου 1953) 1431.

⁴³ Θεοδόσης Πυλαρινός, «Το ποιητικό έργο ενός μεγάλου πεζογράφου. Κωνσταντίνος Θεοτόκης: Τα σονέττα, εισαγωγή-επιμέλεια Ορέστης Αλεξάκης, Ωκεανίδα, Αθήνα 1999», *Νέα Εστία* 1715 (Σεπτέμβριος 1999) 284.

⁴⁴ Σύμφωνα με την Άννα Κατσιγιάννη, «ο Θεοτόκης επιλέγει τη μορφή του πεζού ποιήματος για να διοχετεύσει τα στοιχεία εκείνα της ευαισθησίας του που δεν προσιδίαζαν στον καθαρό πεζογραφικό λόγο. Οι Αντιφεγγίδες αποτελούν μία από τις αντιπροσωπευτικότερες λογοτεχνικές πραγματώσεις του νεοελληνικού συμβολιστικού αισθητισμού, όχι μόνον επειδή συγχρονίζονται τεχνοτροπικά με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές τάσεις και κινούνται θεματικά εν μέρει μέσα σε κλίμα ενός αρχαιολατρικού παγανισμού, αλλά και επειδή θεματοποιούνται οι ποιητικές αρχές του πεζού ποιήματος [...]. Οι Αντιφεγγίδες κινούνται στο σημείο εκείνο όπου η ιστορία συναντά τη μυθολογία σε μια εκδοχή της ποιητικής πέννας ενός συγγραφέα, ο οποίος σύντομα, αλλάζοντας τεχνοτροπία, προσχωρώντας, δηλαδή, στον κοινωνικό ρεαλισμό, θα εξελιχθεί σε έναν από τους σημαντικότερους πεζογράφους μας». Βλ.: Άννα Κατσιγιάννη, *Το πεζό ποίημα στη νεοελληνική γραμματεία. Γενεαλογία, διαμόρφωση και εξέλιξη του είδους (από τις αρχές ως το 1930)*, Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Φιλολογίας, 2001, σσ. 174-175, (διδασκαρική διατριβή).

Από την άλλη πλευρά, ο Πέτρος Χάρης διατυπώνει την ανακριβή και μη ενδελεχή παρατήρηση ότι τα μικρά αυτά αφηγήματα δεν προσθέτουν τίποτα σημαντικό στη μελέτη του έργου του Θεοτόκη. Ωστόσο, ορισμένα από τα πεζά ποιήματα υπήρξαν, όπως έδειξε η έρευνα, προπλάσματα των αφηγημάτων του· σηματοδοτούν τις πρώιμες αισθητικές αναζητήσεις του συγγραφέα και αποτελούν ένα όριο στη γραφή του, αφού ο Θεοτόκης εγκαταλείπει τον αισθητισμό για να περάσει μαχητικά στον κοινωνικό ρεαλισμό και τον νατουραλισμό. Επίσης, είναι ενδιαφέρον ότι πρωτοδημοσιεύονται στο περ. *Κερκυραϊκή Ανθολογία*. Για περισσότερες πληροφορίες βλ.: Πέτρος Χάρης, «Ο διηγηματογράφος – ο μυθιστοριογράφος», *Νέα Εστία* 1115 (Χριστούγεννα 1973) 274.

⁴⁵ Άγγελος Τερζάκης, «Κωνσταντίνος Θεοτόκης. Ο άνθρωπος – το έργο – η εποχή του», *Νέα Εστία* 626 (1 Αυγούστου 1953) 1192.

αγαπημένος του φίλος Νίκος Λευτεριώτης⁴⁶ «επιθυμούσε να χαρίσει στην πατρίδα του σε αριστοτεχνικές μεταφράσεις, όσο μπορούσε περισσότερα αριστουργήματα από τις αρχαίες και νέες φιλολογίες και γι' αυτό αδιαφορούσε, αν θα αδικούσε ή όχι τον εαυτό του».⁴⁷ Οι διακειμενικές σχέσεις του έργου του –πρωτότυπου και μεταφρασμένου– ανανέωσαν τον ορίζοντα προσδοκιών της λεγόμενης γενιάς του Μεσοπολέμου και των μεταγενέστερων λογοτεχνών. «Η πιο αυθεντική, όμως, σελίδα για τη ζωή του έχει την υπογραφή του προσώπου, που μπορεί, να πει ότι τον εγνώρισε βαθύτερα και πληρέστερα από κάθε άλλον: της γυναίκας του, της βαρώνης Ερνεστίνας de Mallowitz.⁴⁸ Η ίδια, σκιαγραφώντας το συναισθηματικό και ιδεολογικό υπόστρωμα, επί του οποίου δημιούργησε ο σύζυγός της, ορίζει το χρονικό διάστημα 1919–1922, ως εκείνο που ανέδειξε το αληθινό του ταλέντο, απογειώνοντας το όνομά του.

Η πλοκή των έργων του, η συμβολική δύναμη των ηρώων, το αίσθημα της δικαιοσύνης, της ασυμβίβαστης ατομικότητας, καταλήγουν σ' ένα είδος αφήγησης που εκπροσωπεί τα δικαιώματα των αδικημένων και των καταπιεσμένων. Στο έργο του ενσωμάτωσε πολιτικές θέσεις, φιλοσοφικές αντιλήψεις και ιδιοσυγκρασιακές τάσεις για να αποκαλύψει έντεχνα τη δυσλειτουργία του κοινωνικοπολιτικού συστήματος, υπογραμμίζοντας τον εκφυλισμό των υπαρξιακών αξιών της ζωής.

Η απήχηση του θεοτοκικού έργου, μέσα και έξω από τις σελίδες του περιοδικού *Κερκυραϊκή Ανθολογία*, θα μπορούσε να συνοψιστεί στον εξής απολογισμό του Θ. Δ. Φραγκόπουλου, για τη συμπλήρωση των εξήντα χρόνων από το θανατό του: «Μόνο στον Θεοτόκη βλέπουμε την ικανότητα του έργου του να συγκινεί, χωρίς ενδοχρονικές μετατοπίσεις, τον σημερινό αναγνώστη. Ίσως είναι καιρός να αναγνωρίσουμε πως, στο πρόσωπο του Θεοτόκη, η Ελλάδα έχει αποκτήσει, αν όχι τον Σταντάλ της, τουλάχιστον τον δικό της Πρόσπερο Μεριμέ».⁴⁹

Εκτός, όμως, από τις σημαντικές πνευματικές και συγγραφικές προσωπικότητες της Ειρήνης Δενδρινού και του Κωνσταντίνου Θεοτόκη, θα έπρεπε

⁴⁶ Ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος δημοσιεύει ένα άρθρο για τον Νίκο Λευτεριώτη, τον άνθρωπο και λόγιο που γνώρισε και εκτίμησε. Θα αναφέρω μια φράση από το καλογραμμένο άρθρο, που ανακαλεί γεγονότα και έργα ενός πολύ σημαντικού Κερκυραίου λογοτέχνη: «Είταν το αντιφέγγισμα ενός καιρού, που δεν έσπευδε και που ήξερε τον τρόπο να συντελεί τα πολύμοχθα έργα, χωρίς να προκαλεί, χωρίς να προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια». Βλ.: Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, « Νίκος Λευτεριώτης», *Νέα Εστία* 854 (1 Φεβρουαρίου 1963) 199.

⁴⁷ Κ. Χ. Γρόλλιος, «Ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης μεταφραστής του Λουκρητίου», *Νέα Εστία* 935 (15 Ιουνίου 1966) 857.

⁴⁸ Τάσος Αθανασιάδης, «Μια μαρτυρία. Ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης από πολύ κοντά», *Νέα Εστία* 624 (1 Ιουλίου 1953) 948-953.

⁴⁹ Δ. Θ. Φραγκόπουλος, «Κωνσταντίνος Θεοτόκης (1872 – 1923)», *Νέα Εστία* 1344 (1 Ιουλίου 1983) 841.

να αναφερθούν και ορισμένοι ελάσσονες συνεργάτες της πρώτης περιόδου, οι οποίοι διαμόρφωσαν την κερκυραϊκή σκέψη του εικοστού αιώνα. Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν τα ονόματα των Ανδρέα Κεφαλληνού⁵⁰, του Δημήτρη Γαλάνη, του Μάρκου Ζαβιτζιάνου, της Ελένης Θεοτόκη –Παρασκευοπούλου (αδελφής του Κωνσταντίνου) και άλλων πολλών, οι οποίοι αναφέρονται αναλυτικότερα σε επόμενα κεφάλαια της εργασίας, όπου παρατίθενται αναλυτικοί πίνακες των τευχών του περιοδικού και πίνακες με τους συνεργάτες.

⁵⁰ Ο Νίκος Βέης δημοσίευσε ένα άρθρο για τον Ανδρέα Κεφαλληνό, αποτιμώντας τη συνεισφορά του. Παρουσιάζει, επίσης, τις συναναστροφές του με τον λογοτεχνικό κύκλο των Μαβίλη και Θεοτόκη. Ο Κεφαλληνός «εισήγαγε τον Βέη εις το γλυκύφωνον δημοτικόν ιδίωμα της Κέρκυρας και εις την αγνήν λαογραφίαν του υπαίθρου της ωραίας νήσου». Βλ.: Νίκος Βέης, «Ανδρέας Ν. Κεφαλληνός», *Νέα Εστία* 377 (15 Φεβρουαρίου 1943) 239-241.

1.5. Τα πρόσωπα της Β' περιόδου

Με τη δεύτερη έκδοση ή επανέκδοση του περιοδικού *Κερκυραϊκή Ανθολογία* επιχειρείται να συστηθεί ένα πεδίο συνάντησης και διαλόγου ανάμεσα στην παράδοση και τη νέα λογοτεχνική γενιά ή αλλιώς του εδραιωμένου παλιού με το ευοίωνο και γεμάτο εκπλήξεις νέο. Έχει παρατηρηθεί πως «η νοοτροπία του περιοδικού δεν έχει αλλάξει και χαρακτηρίζεται από έντονο κοινωνικό προβληματισμό και ενδιαφέρον για τη διεθνή λογοτεχνία, την τέχνη, τη φιλοσοφία, το θέατρο ή το δημοτικό τραγούδι. Μα και η νέα προσπάθεια μοιάζει καταδικασμένη».⁵¹

Ο «εξαθηναϊσμός» –αν μπορεί να μου επιτραπεί η χρήση αυτού του όρου– είναι πλέον ορατός στα χρόνια 1924–1925, οπότε η *Κερκυραϊκή Ανθολογία* διανύει τη δεύτερη περίοδο λειτουργίας της. Οι προσπάθειες –από πλευράς της διεύθυνσης του περιοδικού– για εξισορρόπηση ή και διασταύρωση του τοπικού –κερκυραϊκού στοιχείου με το ακμάζον αθηναϊκό προσκρούουν στην άρνηση, την απόρριψη και καταλήγουν στον μαρασμό. Ο λογοτεχνικός ορίζοντας του περιοδικού απομακρύνεται πλέον φυγόκεντρα από την κερκυραϊκή περιφέρεια και αφομοιώνεται αισθητικά, γλωσσικά, πολιτιστικά και θεματικά από το ισχυρό κέντρο της πρωτεύουσας, στο οποίο ζουν, εργάζονται και συνεργάζονται ακόμα και οι ίδιοι οι πρωτεργάτες του περιοδικού. Άλλωστε, η Αθήνα είναι και η πιο ελκυστική δεξαμενή και αποτελεί συνάμα το στέρεο υπόβαθρο της ελληνικής περιοδικής κίνησης του τόπου.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι εύστοχες παρατηρήσεις του μελετητή της κερκυραϊκής πολιτισμικής παράδοσης Κώστα Δαφνή: «Η νέα προσπάθεια θα κρατήσει ως το τέλος του 1925, ενώ στην πρώτη περίοδο υποκειμενικοί λόγοι κυρίως –η απομάκρυνση του Θεοτόκη από την Κέρκυρα– ανέστειλαν την έκδοση, τη δεύτερη φορά οι αντικειμενικές συνθήκες δε βοήθησαν την προκοπή της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας*».⁵²

Ο κόσμος είχε αρχίσει να διαβάζει λιγότερο και οι πιστοί της Επτανησιακής παραδόσεως να λιγοστεύουν. Μολαταύτα και στη νέα της περίοδο η *Κερκυραϊκή*

⁵¹ Αγγελική Παπαδοπούλου, «Αρχαιακά», *Το Βήμα* (7 Ιουλίου 2002) 46-47.

⁵² Σημαντική για τη μελέτη της νεοελληνικής λογοτεχνίας υπήρξε η πνευματική προσφορά του επανήσιου λογίου Κώστα Δαφνή (1911-1987). Μαχόμενος δημοσιογράφος επέδειξε αξιοζήλευτη ευαισθησία για τα κερκυραϊκά ζητήματα, συνδυάζοντας την ιστορική μνήμη με τη βιωματική εμπειρία και την προσωπική εξομολόγηση. Περισσότερα για τον άνθρωπο που χαρτογράφησε την κερκυραϊκή παράδοση και ιστορία μπορεί κανείς να αντλήσει μέσα από το άρθρο: Κωνσταντίνος Γρόλλιος, «Κώστας Δαφνής: ένας πιστός της Κέρκυρας, στα πέντε χρόνια από το θάνατό του», *Νέα Εστία* 1573 (15 Ιανουαρίου 1993) 103-105.

Ανθολογία στάθηκε πολύτιμη, γιατί, παράλληλα με την προβολή νέων ταλέντων, έδωσε και πολλά ανέκδοτα κείμενα του Θεοτόκη. Η Δεντρινού θα δημοσιεύσει και στην περίοδο αυτή μερικές «Πεταχτές Κουβέντες», διηγήματα και σατιρικά επιγράμματα. Η *Κερκυραϊκή Ανθολογία* αποτελεί ένα σημαντικό ντοκουμέντο της πνευματικής ζωής της Κέρκυρας. Στις σελίδες της αποθησαυρίστηκε η εργασία ποιητών, πεζογράφων, καλλιτεχνών της Κερκυραϊκής Σχολής. Για πολλούς μάλιστα απ' αυτούς υπήρξε η μοναδική προβολή τους». ⁵³ Και ο Λουκάς Χριστοφίδης συμπλέει με την άποψη του Κώστα Δαφνής πάνω στο ζήτημα της αλλοτρίωσης ή και αφομοίωσης της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας*, η οποία προετοίμασε το -όχι και τόσο αναπάντεχο- τέλος της δηλώνοντας πως «το τοπικό χρώμα της την έκαμνε αποκλειστική και στενόχωρη, ανήμπορη να υπηρετήσει γενικότερα την φιλολογία». ⁵⁴ Αλλά και η Γλυκερία Πρωτοπαπά, σκύβοντας με ιδιαίτερη προσοχή πάνω στο έργο που προσέφερε η Ειρήνη Δεντρινού, κυρίως μέσα από την έκδοση της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας*, εκφράζει την πεποίθηση πως «οι κοινωνικές και πνευματικές συνθήκες του τόπου δεν εβοήθησαν τη νέα προσπάθεια και έτσι το περιοδικό εκράτησε μόνον ως το τέλος του 1925, αλλά κατώρθωσε να δώσει εκτός από την εργασία της Δεντρινού και πολλά ανέκδοτα κείμενα του Κ. Θεοτόκη». ⁵⁵ Στην αναβαπτισμένη αυτή εκδοχή της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας*, η οποία αποτέλεσε την καταληκτική φάση μιας διαδικασίας που είχε ξεκινήσει το 1915, λαμβάνουν μέρος νέοι και έμπειροι λογοτέχνες, όπως ο Παλαμάς ⁵⁶, ο Καμπούρογλου, ο Ξενόπουλος, η Κατίνα Παπά (η οποία χρημάτισε και γραμματέας του περιοδικού), καθώς και πλήθος άλλων συνεργατών από τον εξωεπτανησιακό χώρο, όπως οι: Σπύρος Μελάς, Ν. Πετιμεζιάς-Λαύρας, Γιάννης Γρυπάρης, Θ. Νικολούδης, Άλκης Θρύλος, Αντώνης Τραυλαντώνης, Μιλτιάδης Μαλακάσης, Χρήστος Χρηστοβασίλης και Δημήτρης Σάρρος. Πιο συγκεκριμένα, η Κατίνα Παπά φερόταν να έχει στενές σχέσεις και επαφές με τον Γρηγόριο Ξενόπουλο και τον Δημήτρη Καμπούρογλου, οι οποίοι παρακολουθούσαν την κάθε της προσπάθεια, καθώς και τις δημοσιεύσεις της

⁵³ Κώστας Δαφνής, «Ειρήνης Α. Δεντρινού: Η Κερκυραϊκή Σχολή», *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τόμος III, Κέρκυρα, 1971², σσ. 5-10.

⁵⁴ Λουκάς Ν. Χριστοφίδης, *Ο φιλολογικός Περιοδικός Τύπος (1890-1919)*, Αθήνα, Μπάυρον, 1983, σσ. 43-44.

⁵⁵ Γλυκερία Πρωτοπαπά, «Ειρήνη Α. Δεντρινού», *ό.π.* σ. 859.

⁵⁶ Ο Παλαμάς είχε βέβαια ιδιαίτερους πνευματικούς δεσμούς με την επτανησιακή λογοτεχνία, όπως φαίνεται από το ποιητικό και το κριτικό έργο του. Πρβλ.: Κώστας Δαφνής, «Τα Επτανησιακά Γράμματα και ο Παλαμάς», *ό.π.*, σσ. 331-339. Επιπλέον, ο Θεοτόκης και ο Παλαμάς διατηρούσαν τακτική αλληλογραφία, όπως φαίνεται και από τη δημοσίευση γραμμάτων του πρώτου προς τον δεύτερο ήδη από το 1896, δύο χρόνια αφότου ο Θεοτόκης είχε επιστρέψει στη γενέτειρά του Κέρκυρα μαζί με τη σύζυγό του. Τη δημοσίευση των γραμμάτων αυτών, που απηχούν την αμοιβαία εκτίμηση των δύο συγγραφέων και τον αλληλοσεβασμό τους, ανέλαβε ο Κ. Γ. Κασίνης. Μέρος τους δημοσίευσε η *Νέα Εστία* 1226 (1 Αυγούστου 1978) 982-985.

Κερκυραϊκής Ανθολογίας. Θα αναφέρω ενδεικτικά ορισμένα αποσπάσματα από τα γράμματα αυτά, τα οποία έχουν και φιλολογικό ενδιαφέρον για το περιοδικό που εξετάζουμε. Ξεκινώ με ένα γράμμα του Δημήτρη Καμπούρογλου (21 Νοεμβρίου 1923), στο οποίο διατυπώνονται ορισμένες γλωσσικού περιεχομένου παρατηρήσεις για το περιοδικό:

«Είδα την αγγελίαν του περιοδικού σας. Ωραία είναι. Αυτό όμως το «εγδότης» είναι ανυπόφορον, ούτε το είτε κανείς στην Ελλάδα ούτε θα δυνηθή να μη το αηδιάση: φραγκολεβαντινισμός του αισχροτέρου είδους. Προσέχετε τα για το θεό κάτι τέτοια. Βλάπτουν προ πάντων την δημοτικήν γοητείαν. Αυτό μοιάζει σαν του εγγλέζου μαθητού μου το «μαγαρίζω» που μου είπε, αντί να πη «μακαρίζω». Για να ξεθυμώσω εδιάβασα τας ωραίας περί Κερκύρας σελίδας του Χρηστομάνου».⁵⁷

«Πολλά διδάχτηκε η Κατίνα Παπά από τους μεγάλους της φίλους, τον Καμπούρογλου και τον Ξενόπουλο. Πολλά όμως ωφελήθηκε κι από τον Χρηστοβασίλη, που της τόνωσε την αγάπη για τη ζωή και τον άνθρωπο της υπαίθρου».⁵⁸ Ο Γρηγόριος Ξενόπουλος φαίνεται, μέσα από τα γράμματα του προς τη νεαρή τότε Κατίνα Παπά, ότι ενδιαφερόταν για το περιοδικό και τις δικές του δημοσιεύσεις σε αυτό, σε βαθμό που εξέφραζε και το παράπονό του για την ολιγωρία του περιοδικού να δημοσιεύσει ένα έργο του με τον τίτλο «Το Ψωμί». Οι απόψεις του για την έκδοση της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας* υπήρξαν κολακευτικές αφού μεταξύ άλλων στην αλληλογραφία που διατηρούσε με τη δεσποινίδα Κατίνα Παπά αναφέρει: «πόσο μου άρεσε η «Ανθολογία» σας. Εύγε σας! Ωραίο πράγμα αληθινά... Από κάθε άποψη ωραίο!». Και ήταν πολύ σημαντικό να έχεις εξασφαλίσει μια ευνοϊκή κριτική από τον Γρηγόριο Ξενόπουλο, εκείνη την εποχή. Τέλος και ο Καμπούρογλου γράφοντας στις 4 Φεβρουαρίου 1924, ένα μήνα μετά την έκδοση των πρώτων τευχών της ανανεωμένης *Κερκυραϊκής Ανθολογίας*, η οποία διένυε τη δεύτερη περίοδο λειτουργίας της, υπογραμμίζει και εξαίρει τη σπουδαιότητα του περιοδικού που «είναι άξια της τιμημένης και υπέροχης Κορφής του Ελληνισμού, της Κέρκυρας».⁵⁹

⁵⁷ Κώστα Δαφνή Προλεγόμενα, «Γράμματα Δημ. Καμπούρογλου και Γρηγ. Ξενόπουλου στην Κατίνα Γ. Παπά (1920-1937)», *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τόμ. XVIII, Κέρκυρα, 1972, σσ. 149-150.

⁵⁸ Κώστας Δαφνής, «Τέσσερα γράμματα του Χρ. Χρηστοβασίλη στην Κατίνα Παπά», *Νέα Εστία* 1214 (1 Φεβρουαρίου 1978) 177. Στις υποσημειώσεις του ίδιου δημοσιεύματος (σ.183) αναφέρεται και η πικρία του Χρηστοβασίλη απέναντι στην εκδότρια Ειρήνη Δεντρινού, όταν «στην αγγελία για την επανέκδοση της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας* η Δεντρινού είχε αναφέρει πολλούς και λησμόνησε – θεληματικά, αθέλητα, άγνωστο – να περιλάβη τον Χρηστοβασίλη, ο οποίος ανταποκρίθηκε από τους πρώτους στην πρόσκλησή της να συνεργαστή. Αυτό ο Χρηστοβασίλης το θεώρησε προσβολή». Στην *Κερκυραϊκή Ανθολογία* ο Χρηστοβασίλης δημοσίευσε τα διηγήματα «Ο λύκος που γέρασε», «Ψυχολογία γιδοπροβατοκλέφτη», κ.ά.

⁵⁹ Κατίνα Παπά, «Η αλληλογραφία μου με το Γρηγόριο Ξενόπουλο. “Αλήθεια τι γίνεται *Το Ψωμί* μου; Μου φαίνεται πως θα το βγάλω σε βιβλίο πριν το τυπώσετε σεις εκεί στο περιοδικό σας”», *Νέα Εστία* 593 (15 Μαρτίου 1952) 393-400. Στο ίδιο δημοσίευμα παρατίθενται και άλλα γράμματα μεταξύ των δύο λογοτεχνών, όπου διατυπώνονται ευνοϊκές, κυρίως, κρίσεις για το περιοδικό αλλά και ένα πολύ σημαντικό γράμμα, για αρνητική κριτική που είχε λάβει ο Ξενόπουλος για το έργο του και τη δημοσίευσε το περιοδικό.

Εκτός από την Κατίνα Παπά, στο περιοδικό συμμετείχαν και η αδελφή της εικαστικός Αγλαΐα Παπά, όπως ήδη αναφέρθηκε, ο σκιτσογράφος Ηλίας Κουμετάκης⁶⁰ και άλλοι γνωστοί και λιγότερο γνωστοί καλλιτέχνες του επτανησιακού και έξω επτανησιακού χώρου, οι οποίοι είτε προσπάθησαν να διατηρήσουν αλώβητη και ακέραια την επτανησιακή –κερκυραϊκή κουλτούρα είτε προώθησαν τις δικές τους λογοτεχνικές αντιλήψεις. Σε κάθε περίπτωση φαινόταν πως το περιοδικό διατηρούσε τη γραμμή, που είχε προαναγγείλει μέσω της δημοσίευσης των προγραμματικών αρχών του.

Από τους παλαιούς συνεργάτες της πρώτης περιόδου παρέμειναν σταθεροί συνεργάτες της Κερκυραϊκής Σχολής και υπηρέτες της κερκυραϊκής τέχνης οι: Νίκος Λευθεριώτης, Σπύρος Νικοκάβουρας και ο Στεφελίδης. Οι απώλειες των Κωνσταντίνου Θεοτόκη και Μάρκου Ζαβιτζιάνου ήταν ακόμα πρόσφατες και τα κενά που άφησαν στο περιοδικό περισσότερο από εμφανή και δύσκολο να πληρωθούν.

⁶⁰ Σύμφωνα με τον Θεοδόση Πυλαρινό, «αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα δημιουργού που έζησε στο μεταβατικό εκείνο στάδιο της μετάγχισης της επτανησιακής πνευματικής ικμάδας στο χώρο της άπληστης πρωτεύουσας. Και είναι τυχερός διότι μετέφερε και αξιοποίησε στην Αθήνα υλικό από τον επτανησιακό χώρο, σε αντίθεση με άλλους καλλιτέχνες και πνευματικούς ανθρώπους που, μένοντας πίσω, δεν αποτόλμησαν το άλμα και περιέπεσαν στην αφάνεια». Βλ.: Θεοδόσης Πυλαρινός, «Μηνολόγιο», *Νέα Εστία* 1716 (Οκτώβριος 1999) 396-400.

1.6. Η ύλη

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η σύσταση και η δημιουργία της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας* στόχευε κυρίως στη διαμόρφωση του δημοτικού γλωσσικού οργάνου. Η προσπάθεια καρποφόρησε στα χρόνια λειτουργίας του εντύπου, το οποίο αποτέλεσε ένα ιδιόμορφο σύμπαν συλλογικής προσπάθειας.

Ο πρώτος τόμος του περιοδικού (1^η Σεπτεμβρίου 1915 – 1^η Ιουλίου 1916) υποδέχεται το φιλιαναγνωστικό του κοινό με 157 σελίδες, μέσα από τις οποίες μπορεί να ανακαλύψει κανείς τις αισθητικές και ιδεολογικές αναζητήσεις της κερκυραϊκής λογοτεχνίας. Από τον πρώτο έως τον τρίτο τόμο ο Θεοτόκης δημοσιεύει μόνο μεταφράσεις από διάφορες γλώσσες. Η μεταφραστική του δραστηριότητα είναι ανεξάντλητη και πολυσχιδής. Με την πολυμέρεια των ενδιαφερόντων του και το μεταφραστικό του ταμπεραμέντο μεταφέρει στην ελληνική γλώσσα σημαντικά, διαχρονικά λογοτεχνικά είδη. Μεταξύ άλλων αναφέρονται η *Λιτανεία* του Heine, αποσπάσματα από το έργο του Λουκρήτιου *Περί Φύσεως* καθώς και ο *Άμλετ* του Shakespeare. Κατά τη διάρκεια του δεύτερου έτους κυκλοφορίας του περιοδικού, ο Θεοτόκης ασχολείται –σχεδόν αποκλειστικά θα λέγαμε– με το έργο *Ερμάννος και Δωροθέα* του Goethe, ενώ στο τρίτο –και τελευταίο έτος της πρώτης περιόδου κυκλοφορίας του περιοδικού– μεταφράζει άλλα έργα του Shakespeare και ένα ινδικό δράμα του Καλιδάσα, *Η Μαλαβίκα και ο Αग्निμίτρας*.⁶¹ Στη δεύτερη περίοδο έκδοσης της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας* δημοσιεύει ανέκδοτες μεταφράσεις του, π.χ. *Άμλετ* και *Βασιλιά Αηρ*, παράλληλα με τη δημοσίευση πεζών ποιημάτων από την ανέκδοτη συλλογή *Αντιφεγγίδες*.

Η Ειρήνη Α. Δεντρινού παραδίδει και αυτή με τη σειρά της μόνο θεατρικούς διαλόγους και τα σατιρικά της επιγράμματα. Μια πρόχειρη και σύντομη απεικόνιση του περιοδικού θα αριθμούσε 15 πρωτότυπα ποιήματα και 14 αντίστοιχα μεταφρασμένα, 6 διηγήματα και 5 μεταφρασμένα αλλά και 8 θεατρικούς διαλόγους. Για πρώτη φορά στο τελευταίο (6^ο τεύχος) δημοσιεύεται ένας κατάλογος καινούργιων βιβλίων ή μάλλον μια νέα στήλη υπό τον τίτλο: « Καινούργια βιβλία της Συντροφιάς των εννιά».

Στον δεύτερο τόμο του περιοδικού (1^η Σεπτεμβρίου 1916 – 1^η Ιουλίου 1917) η Ειρήνη Δεντρινού δημοσιεύει ένα σονέτο και ενώ τα σατιρικά της επιγράμματα

⁶¹ Σημαντική, επίσης, είναι η μελέτη του Κωνσταντίνου Θεοτόκη για την ινδική λογοτεχνία και τον ινδικό πολιτισμό αλλά και για τη σπουδή της σανσκριτικής γλώσσας.

απουσιάζουν από τα 4 πρώτα τεύχη του δεύτερου έτους κυκλοφορίας του περιοδικού επανεμφανίζονται στο τεύχος 11 και μάλιστα με εικονογράφηση και γελοιογραφίες.

Στις 143 σελίδες του τόμου φιλοξενούνται 11 πρωτότυπα ποιήματα και 14 μεταφρασμένα, λιγότερα όμως διηγήματα (2 πρωτότυπα και 3 μεταφρασμένα). Σε ιδιαίτερο και με αξιόλογες προοπτικές είδος αναδεικνύεται το υβριδικό, νεοτερικό είδος του πεζού ποιήματος (11 πεζά ποιήματα και 1 μεταφρασμένο πεζό τραγούδι).

Στον τρίτο και τελευταίο τόμο της πρώτης περιόδου εμφάνισης και λειτουργίας του περιοδικού (1^η Σεπτεμβρίου 1917- 1^η Σεπτεμβρίου 1918), ο οποίος αποτελείται από 149 σελίδες (τα τεύχη 16- 17 εκδίδονται μαζί) δημοσιεύονται 11 πρωτότυπα ποιήματα και 9 ποιητικές μεταφράσεις, μια μεταφρασμένη χριστουγεννιάτικη ιστορία, 5 πρωτότυπα διηγήματα και 3 μεταφρασμένα. Η απαισιοδοξία, αν και δεν είναι εμφανής, έχει επηρεάσει την λογοτεχνική – καλλιτεχνική ομάδα –Συντροφιά, η οποία στο τεύχος 13, που κυκλοφόρησε την 1^η Σεπτεμβρίου 1917, σε ένα πολύ σύντομο προλογικό σημείωμα υπογραμμίζει την αντοχή του περιοδικού στους δύσκολους καιρούς του πολέμου και τη σταθερή αφοσίωση στο « προχαραγμένο πρόγραμμά» της.⁶² Τέλος στο τεύχος 18 (1^η Σεπτεμβρίου 1918), αυτό που προιωνιζόταν ελάχιστους μήνες νωρίτερα τώρα γινόταν πραγματικότητα με τη ρητή αναγγελία της προσωρινής παύσης του περιοδικού.

Στην «αναβαπτισμένη» εκδοχή της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας* (1924-1925), το ύφος του περιοδικού είναι αρκετά διαφορετικό από εκείνο της περιόδου 1915-1918. Στην αλλαγή αυτή συντελούν ποικίλοι παράγοντες. Το περιοδικό αναπνέει πλέον τον αέρα της κοσμοπολίτικης πρωτεύουσας και επιχειρεί να επιτύχει μια όσμωση, ένα πεδίο συνάντησης και διαλόγου ανάμεσα στις πνευματικές φυσιογνωμίες και προσωπικότητες της Κέρκυρας που συνεργάζονται με το περιοδικό και τις πνευματικές δυνάμεις της Αθήνας (ακριβέστερα πρόκειται για παλιές, σταθερές, δοκιμασμένες και διαχρονικές πνευματικές προσωπικότητες, όπως ο Παλαμάς και ο Ξενόπουλος).

Το περιοδικό, της τελευταίας αυτής περιόδου, θα λέγαμε ότι απευθύνεται τόσο στο αθηναϊκό όσο και στο κερκυραϊκό κοινό και προσφέρει, μέσα από τις φιλοτεχνημένες, από την εικαστικό Αγλαΐα Παπά, σελίδες του, πλούσιο υλικό, υπογεγραμμένο από σημαντικούς και καταξιωμένους λόγιους (αναφέρω σύντομα και πάλι τα ονόματα των: Καμπούρογλου, Μαλακάση, Παλαμά, Ξενόπουλο, Λευθεριώτη,

⁶² Η διεύθυνση του περιοδικού και η συντακτική ομάδα, «Προλογικό σημείωμα», *Κερκυραϊκή Ανθολογία* 13 (1 Σεπτεμβρίου 1917) 2.

κ.ά.). Μια διεισδυτικότερη ματιά στα περιεχόμενα θα μας οδηγούσε στη διαπίστωση ότι και στη δεύτερη περίοδο του περιοδικού κυρίαρχη και εμβληματική θέση καταλαμβάνουν τα ποιήματα (34 πρωτότυπα και 14 μεταφρασμένα το τέταρτο έτος κυκλοφορίας (1924), ενώ στο πέμπτο και τελευταίο έτος (1925) παρατηρείται αισθητή μείωση της πρωτότυπης ποιητικής δημιουργίας, αφού τα ποιήματα δεν ξεπερνούν στο σύνολό τους τα 21 και έπονται τα μεταφρασμένα (σύνολο: 11). Ένα πεζό ποίημα δημοσιεύεται το 1924 και πέντε το 1925. Η παραγωγή διηγημάτων στα δύο τελευταία έτη λειτουργίας του περιοδικού παρουσιάζει μια σταθερή τιμή (12 πρωτότυπα διηγήματα το 1924 και 9 το 1925), ενώ δεν δημοσιεύεται κανένα μεταφρασμένο διήγημα, γεγονός που ίσως θα μπορούσε να συζητηθεί σε μια σχετική μελλοντική έρευνα.

Η δημοσίευση κριτικών μελετών και άρθρων, κατά τα τελευταία δύο έτη, εγκαινιάζει μια νέα ενότητα στο περιοδικό καταδεικνύοντας εναργέστερα το διαρκώς διευρυνόμενο πεδίο του. Οι κριτικές μελέτες του τέταρτου τόμου (ολοκληρωμένες ή και σε αποσπάσματα σαν συνέχειες) είναι συνολικά 9 για να υποχωρήσουν και αυτές στις 6 (μαζί με ένα μικρό κριτικό σημείωμα) στον πέμπτο και τελευταίο τόμο του περιοδικού.

Εν κατακλείδι, θα λέγαμε πως το περιοδικό αποτέλεσε έναν ισχυρό και συνάμα ικανό πόλο, ο οποίος κατόρθωσε να συγκρατήσει έναν ετερόκλητο πυρήνα συγγραφέων, με ρυθμιστή ένα βασικό πρόσωπο, την Ειρήνη Δεντρινού.

1.7. Επίλογος

Η *Κερκυραϊκή Ανθολογία* υπήρξε ένα περιοδικό, το οποίο από την αρχή της εμφάνισής του προσπάθησε να λάβει έναν παγκερκυραϊκό χαρακτήρα, καθώς και μέσα από τον ίδιο τον τίτλο του περιοδικού αποκαλύπτεται μια διάσταση έμφασης στο τοπικό στοιχείο. Έτσι, το περιοδικό με την προτροπή και την παρακίνηση της «Συντροφιάς των εννιά» κατά την πρώτη περίοδο της κυκλοφορίας του και έπειτα με τον «Λογοτεχνικό Όμιλο» λειτούργησε ως πόλος πνευματικής κίνησης στο νησί και ταυτόχρονα διαδραμάτισε τον ρόλο ενός πνευματικού κέντρου που δυνάμωσε και συσπείρωσε τις ντόπιες πνευματικές δυνάμεις. Δραστηριοποίησε, παράλληλα, και τη δυναμική διασπορά. Θεωρήθηκε, λοιπόν, σκόπιμη και απαραίτητη η συνδρομή όλων των Κερκυραίων «εργατών του λόγου» προκειμένου να αποκτήσει το περιοδικό μια πιο συγκροτημένη και συστηματική μορφή, βαθιά, όμως, αγκιστρωμένη και ριζωμένη στην πλούσια επτανησιακή παράδοση και σε ένα λαμπρό λογοτεχνικό παρελθόν, το οποίο επιζητούσε μια γέφυρα συνέχειας με το παρόν και το μέλλον. Και ως προς αυτό το σκέλος, το περιοδικό και η συντακτική του ομάδα του, κατάφερε να εκπληρώσει τους αρχικούς της στόχους και η *Κερκυραϊκή Ανθολογία* να φανεί αντάξια του ονόματός της, δηλαδή να συγκεντρώσει επιλεγμένα έργα, «άνθη» της κερκυραϊκής λογοτεχνίας και παράδοσης. Ενσωμάτωσε ένα σημαντικό αριθμό έργων-μεταφρασμένων ή και ανέκδοτων, σημαντικών καλλιτεχνών και λογίων της Κέρκυρας αποτελώντας τη συμβολική δύναμη του νησιού στα δύσκολα χρόνια του Μεσοπολέμου. Η σύσσωμη αυτή κινητοποίηση των «εσωτερικών πνευματικών δυνάμεων» στόχευε στη διεύρυνση της προγενέστερης αλλά και της σύγχρονης πνευματικής τοπικής ζωής, ώστε με αυτό τον τρόπο να παρουσιάσει το νησί το αξιόλογο πνευματικό του πρόσωπο στον έξω κόσμο, στόχος που εν μέρει επιτεύχθηκε και αυτός, αλλά, δυστυχώς, δεν μπόρεσε να διατηρήσει το βάρος της παράδοσης και της επερχόμενης επιτακτικής ανανέωσης.

Τα επόμενα χρόνια, που ακολούθησαν τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι συνθήκες ωρίμασαν και η ανάγκη σύλληψης της επανέκδοσης της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας* τοποθετείται σε χρόνια δύστοκα για την πνευματική παραγωγή του νησιού. Ελάχιστα είναι τα πρωτότυπα έργα, ενώ πληθαίνουν αντίστοιχα οι κριτικές μελέτες και τα άρθρα που απουσίαζαν από τη διάρθρωση της ύλης της πρώτης περιόδου. Η ιδιωματική κερκυραϊκή φυσιογνωμία σιγά σιγά εξαλείφεται και ο δρόμος προς το αθηναϊκό κέντρο και τις νεωτερικές τάσεις που προωθεί είναι ανοιχτός και

προσελκύει ή και μονοπωλεί το ενδιαφέρον πολλών και αξιόλογων λογοτεχνών. Την 1^η Νοεμβρίου 1925, ύστερα από μια σύντομη εκδοτική πορεία δύο ετών, «πέφτει η αυλαία στις σελίδες του περιοδικού, μιας και η προσπάθεια ανάδειξης της Κέρκυρας και της λογοτεχνικής παραγωγής της μέσα από την αθηναϊκή οπτική είχε αρχίσει να αφαιρεί αυτή την αρχική εντόπια διάσταση από τη συνολική αποτίμηση της προσπάθειας. Πάντως, η παρουσία του περιοδικού στα νεοελληνικά γράμματα υπήρξε σημαντική αποδεικνύοντας ότι «...δεν άνθησαν ματαίως».

2. Στοιχεία ταυτότητας του περιοδικού

Η *Κερκυραϊκή ανθολογία* υπήρξε ένα βραχύβιο –σχετικά– φιλολογικό περιοδικό. Η συνολική διάρκεια ζωής του κράτησε 5 περίπου χρόνια, από την 1^η Σεπτεμβρίου 1915 έως την 1^η Σεπτεμβρίου 1918 και στη συνέχεια από την 1^η Ιανουαρίου 1924 ως την 1^η Νοεμβρίου 1925. Στα πέντε σχεδόν χρόνια της παρουσίας του στη λογοτεχνική παραγωγή και κίνηση της Κέρκυρας εκδόθηκαν συνολικά 30 τεύχη, τα οποία κάλυψαν συνολικά 1022 σελίδες. Ξεκίνησε και ολοκλήρωσε τη δράση του ως δίμηνο φιλολογικό περιοδικό του Λογοτεχνικού Ομίλου Κέρκυρας, με μοναδική εξαίρεση την έκδοση ενός διπλού τεύχους (Μάρτιος-Μάιος 1918). Τον Σεπτέμβριο του 1918 αναγγέλθηκε, στις τελευταίες σελίδες του περιοδικού, η προσωρινή παύση του για να επανακυκλοφορήσει -με ανανεωμένη σύνθεση- έξι χρόνια αργότερα, τον Ιανουάριο του 1924 μέχρι το Νοέμβριο του 1925, οπότε και διεκόπη οριστικά η έκδοσή του.

ΤΙΤΛΟΣ: *Κερκυραϊκή Ανθολογία*

ΥΠΟΤΙΤΛΟΣ: «Συντροφιά των Εννιά Κέρκυρα», με κεφαλαία γράμματα κάτω από την ξυλογραφία σε όλη τη διάρκεια της πρώτης περιόδου (Σεπτ.1915-Σεπτ.1918) και «Δίμηνο περιοδικό του Λογοτεχνικού Ομίλου», από το πρώτο τεύχος της δεύτερης περιόδου ως το τελευταίο (τεύχ. 1 χρονιά Δ΄ 1 Γεναρίου 1924-τεύχ. 6 χρονιά Ε΄, 1 Νοεμβρίου 1925).

ΕΚΔΟΤΗΣ: Συντροφιά των Εννιά (Ειρ. Α. Δεντρινού, Μ. Ζαβιτσιάνος, ο οποίος αντικαθίσταται στον δεύτερο τόμο από τους Δ. Γαλάνη, Κ. Θεοτόκη, Λ. Κογεβίνα, Ν. Λευθεριώτη, Αντ. Μουσούρη, Λ. Πορφύρα, Π. Σ. Σταματόπουλο και Κ. Χατζόπουλο. Στο τέλος κάθε τεύχους της πρώτης περιόδου αναφέρονται ως συντάκτες: η Ειρ. Α. Δεντρινού (διευθύντρια), ο Κωνστ. Θεοτόκης (γραμματέας), ο Μάρκος Σ. Ζαβιτζιάνος (ο οποίος τη δεύτερη χρονιά λειτουργίας του περιοδικού αντικαθίσταται από τον Δημήτρη Γαλάνη), ο Λυκούργος Κογεβίνας και ο Π. Σ. Σταματόπουλος. Στη δεύτερη περίοδο εμφάνισης του περιοδικού αναφέρονται τα ονόματα της Ειρ. Α. Δεντρινού (πάλι στη θέση της διευθύντριας), ο Τάκης Βασιλάς (ταμίας) και η Κατίνα Παπά (γραμματέας του Λογοτεχνικού Ομίλου).

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Ειρ. Α. Δεντρινού.

ΤΟΠΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: Κέρκυρα

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ: Το 1^ο τεύχος (1 Σεπτ. 1915): «Τυπογραφείο Σ. Λάντζα», Κέρκυρα.

Τα τεύχη 2-3 (1 Νοε. 1915-1 Ιαν. 1916): «Τυπογραφείο Αδ. Γ. Ασπιώτη», Κέρκυρα.
Από το τεύχ. 4 (1 Μαρτ.1916) ως και το τεύχ.18 (1 Σεπτ.1918): «Τυπογραφείο Σ.
Λάντζα», Κέρκυρα.

Από το τεύχ. 1 της δεύτερης περιόδου (1 Γεναρίου 1924) ως και το τεύχ. 5 (1 Σεπτ.
1924, χρονιά Δ'): « Τυπογραφείο Ξ. Γ. Βλάχου», Κέρκυρα. Το τεύχ. 6 (1 Νοε. 1924):
«Τυπογραφείο Σ. Λάντζα», Κέρκυρα

Από το τεύχ. 1 της πέμπτης χρονιάς (1 Γεναρίου 1925) ως και το τεύχ. 6 της ίδιας
χρονιάς (1 Νοε. 1925): « Τυπογραφείο Σ. Λάντζα», Κέρκυρα.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: 1 Σεπτεμβρίου 1915- 1 Σεπτεμβρίου 1918 και 1 Γεναρίου
1924- 1 Νοεμβρίου 1925.

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ: Σχήμα 8^ο (22,5 x 15,2 εκ.), δίστηλο και μονόστηλο.

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Στο κέντρο διακοσμημένο με σχέδιο εμπνευσμένο από την αρχαία
ελληνική τέχνη, το οποίο απεικονίζει άνδρα που οργώνει ή δαμάζει ένα βόδι. Επίσης,
σε δύο στήλες παρατίθενται τα περιεχόμενα του κάθε τεύχους.

ΜΕΓΕΘΟΣ: Τόμος Α' [= 6 σώματα τευχών]: τεύχ. 1 (1 Σεπτ.1915) – τεύχ. 6 (1
Ιουλ.1916), 1- 162.

Τόμος Β' [= 6 σώματα τευχών]: τεύχ. 7 (1 Σεπτ. 1916) – τεύχ. 12 (1 Ιουλ.1917), 1-
152.

Τόμος Γ' [= 6 σώματα τευχών]: τεύχ. 13 (1 Σεπτ. 1917) – τεύχ. 18 (1 Σεπτ. 1918), 1-
153.

Τόμος Δ' [= 6 σώματα τευχών]: τεύχ. 1 (1 Γεν.1924) – τεύχ. 6 (1 Νοε. 1924),
σελίδες 1^ο τεύχους: 1-32, σελίδες 2^ο τεύχους: 1-42, σελίδες 3^ο τεύχους: 1-34,
σελίδες 4^ο τεύχους: 1-32, σελίδες 5^ο τεύχους: 1-32, σελίδες 6^ο τεύχους: 1-32.

Τόμος Ε' [= 6 σώματα τευχών]: τεύχ. 1 (1 Γεν.1925) – τεύχ. 6 (1 Νοε.1925), σελίδες
1^ο τεύχους: 1-34, σελίδες 2^ο τεύχους: 1-32, σελίδες 3^ο τεύχους: 1-32, σελίδες 4^ο
τεύχους: 1-32, σελίδες 5^ο τεύχους: 1-32, σελίδες 6^ο τεύχους: 1-40.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΤΗΤΑ: Από το τεύχ. 1 της πρώτης χρονιάς (1 Σεπτ. 1915) ως και το
τεύχ. 6 της πέμπτης χρονιάς (1 Νοεμ. 1925): δίμηνο.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: Προσωπογραφίες, σκίτσα λογίων, λογοτεχνών, καλλιτεχνών,
εικαστικά έργα, σχέδια, γελοιογραφίες, ξυλογραφίες.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Από το τεύχ. 1 (1 Σεπτ. 1915) ως και το 18 της πρώτης περιόδου (1
Σεπτ. 1918): ετήσια 8 δραχμές. Από το τεύχ. 1 της δεύτερης περιόδου (1 Γεναρίου
1924) ως και το τεύχ. 6 (1 Νοεμβρίου 1925, χρονιά Ε'): ετήσια 30 δραχμές.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ: Ε.Λ.Ι.Α. (Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Θεοδόσης Πυλαρινός, «Το περιοδικό *Κερκυραϊκή Ανθολογία*», *Ανακύκληση*, τεύχ. 18, χρ. Γ' (1988), 86-88.

-----, «Τα περιοδικά της Κέρκυρας και ο Πόρφυρας», *Πρακτικά Δεκάτου Τετάρτου Συμποσίου Ποίησης*, 1-3 Ιουλίου 1994, Πάτρα 1996, 354-367.

-----, *Ειρήνη Α. Δεντρινού (1879-1974). Από την μεγάλη ακμή έως την αναπόφευκτη πτώση της Κερκυραϊκής Σχολής ή από την πρωτοπορία της περιφέρειας στην απομόνωση του επαρχιωτισμού*, Αθήνα 1997 (διδακτορική διατριβή), σσ. 54-87

-----, *Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου 1784-1974* (επιμέλεια Λουκία Δρούλια – Γιούλα Κουτσοπανάγου), τόμ. 2^{ος}, Ινστιτούτο Νεοελληνικών ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα, 2008.

3. Πίνακας συνεργατών

Ποιητικές συνθέσεις

Βεκιαρέλης, Α
Βελλιανίτης, Θεόδωρος
Γρυπάρης, Ιωάννης
Δεντρινού, Ειρήνη Α
Ζαβιτζιάνος, Μάρκος
Θ. Μ. [Θεόδωρος Σ. Μακρής]
Θεοτόκης, Κωνσταντίνος
Θρύλος, Άλκης.[= Ουράνη Ελένη ή Νεγρεπόντη Ελένη]
Καμηλλέρης, Σπύρος Μ
Καμπούρογλους, Δημήτρης
Κόλλας, Περικλής
Λαπαθιώτης, Ναπολέον
Λευθεριώτης, Νίκος
Λευθεριώτης, Σπύρος
Μαβίλης, Α.[ορέντζος]
Μαλακάσης, Μιλτιάδης
Μαρκίνας, Κλαύδιος
Μαρκοράς, Γερ. [άσιμος]
Ν. Α.
Νικοκάβουρας, Σπύρος
Νιρβάνας, Παύλος.[= Αποστολίδης Πέτρος]
Παλαμάς, Κωστής
Πάλλης, Αλέξανδρος
Παπαντωνίου, Ζαχαρίας
Πετιμεζάς – Λαύρας, Ν.
Πολυλάς, Ι.[άκωβος]
Πορφύρας, Λάμπρος.[= Σύψωμος Δημήτριος]
Σαντοριναίος, Νίκος
Σιγούρος, Μαρίνος
Στεφελίδης, Β. Γ.

Τυπάλδος, Ιούλιος
Χρηστοβασίλης, Χ. [ρήστος]
Αισχύλος (Γρυπάρης Ι. Ν.)
Αριστοφάνης (Σίμος Μενάρδος)
Ευριπίδης (Δ. Μ. Σάρρος)
Λουκρήτιος (Κωνσταντίνος Θεοτόκης)
Goethe (Νίκος Κογεβίνας, Κωνσταντίνος Θεοτόκης, Θρασύβουλος, Σταύρου)
Hay (Νίκος Κογεβίνας)
Heine (Κωνσταντίνος Θεοτόκης, Νίκος Λευθεριώτης)
Hugo Victor (Θεοδ. Α. Βελλιανίτης)
Moréas Jean [= Ιωάννης Παπαδιαμαντόπουλος] (Νίκος Λευθεριώτης)
Prudhomme Sully (Ειρήνη Α. Δεντρινού)
Ponsard P. (Ν. Λευθεριώτης)
Shakespeare (Κωνσταντίνος Θεοτόκης)
Schiller (Α. Μ.)
Τορκουάτος Τάσσο (Ιούλιος Τυπάλδος)
Vigny de A. (Α. Μ.)

Πεζογραφία

Γκίκας, Ιω. Α.
Δεντρινού, Ειρήνη Α.
Θεοτόκη, Ελένη
Θρύλος, Άλκης (= Ελένη Ουράνη ή Ελένη Νεγρεπόντη)
Κεφαλληνός Ν.
Λευθεριώτης Ν.
Λευθεριώτης Σπ.
Μανούσος, Α. Ι.
Ξενόπουλος, Γρηγόριος
Παπά, Κατίνα Γ.
Πασαγιάννης, Σπήλιος
Τραυλαντώνης, Αντώνης
Χρηστοβασίλης, Χρήστος

Χρηστομάνος, Κωνσταντίνος
Daudet (ανυπόγραφο)
Dostoyevski (Σπύρος Λευθεριώτης)
Gorki Maxim (Νίκος Λευθεριώτης)
Longfellow (Ν. Α.[ευθεριώτης])
Maupassant de Guy (Σπύρος Λευθεριώτης, Νίκος Λευθεριώτης)
Sienkiewicz Henryk (Νίκος Λευθεριώτης)
Tolstoi L. (Σπήλιος Πασαγιάννης)
Zola Emile (Σπύρος Λευθεριώτης)

Λυρική πρόζα, πεζό τραγούδι, πεζό ποίημα, «προσευχή», «ψαλμός»

[Ανυπόγραφο] (= Ειρήνη Δεντρινού)
Δεντρινού Ειρήνη Α. (Bruno Ducati)
Θεοτόκη, Ελένη
Θεοτόκης, Κωνσταντίνος
Καμπούρογλου, Δ. Γρ.
Νικολούδης, Θ.
Πάλλης, Αλέξ.
Baudelaire (Π. Φλαγγίνης, Α. Βεκιαρέλης)
Όσσιαν (Κεφαλληνός Α.)
Τουργκένεφ Ιβάν (Σπήλιος Πασαγιάννης)

Χρονογράφημα

Δεντρινού, Ειρήνη Α.

Επίγραμμα, σατιρικό επίγραμμα

Βελλιανίτης, Θεόδωρος
Δεντρινού, Ειρήνη Α.
Πάλλης, Αλέξ

Θεατρικά έργα (διάλογοι)

Δεντρινού, Ειρήνη Α.

Κρίνος, Θάνος

Επιστολές, υστερόγραφο

Ανδρεάδης Α. Μ.

Παλαμάς, Κωστής

Λογοτεχνική κριτική, μελέτη

[Ανυπόγραφο εκ του γερμανικού]

Ανδρεάδης, Ανδρέας Μιχ.

Ζακυθινός, Διον. Α.

Θρύλος, Άλκης (= Ελένη Ουράνη ή Ελένη Νεγρεπόντη)

Καμπούρογλους, Δ. Γρ.

Μελάς, Σπύρος

Μπαστιάς, Κωστής

N. B.

Παπά, Κατίνα Γ.

Dieterich, Karl

W [= Κωστής Παλαμάς]

Γλωσσολογικές μελέτες, ονοματολογικά

Καμπούρογλους, Δ. Γρ.

Εικαστικά έργα (πορτραίτα, σκίτσα, προσωπογραφίες, γελοιογραφίες)

Γαλάνης, Δημήτρης

Ζαβιτζιάνος, Μάρκος

Κογεβίνας, Λυκούργος

Κουμετάκης, Ηλίας

Παπά, Αγλαΐα

4. Πίνακας περιεχομένων κατά τεύχη

4.1. Αρχές της ευρετηρίασης⁶³

Στον πίνακα περιεχομένων που ακολουθεί εγγράφονται και διακρίνονται οι συνεργασίες του περιοδικού στην πενταετή διάρκεια ζωής του. Το όνομα του συγγραφέα (με όρθια στοιχεία) και ο τίτλος της συνεργασίας (με πλάγια) αναγράφονται, όπως ακριβώς απαντούν και στις σελίδες του περιοδικού. Στην περίπτωση που ο συγγραφέας δεν χρησιμοποιεί τα πραγματικά του στοιχεία αλλά δημοσιεύει με ψευδώνυμο ή με αρχικά, ακολουθεί μέσα σε αγκύλες η αναγραφή του ονόματος (όπου βέβαια αυτή η ταύτιση είναι εφικτή). Πριν από τα στοιχεία του κάθε τεύχους αναγράφεται, με κεφαλαίο ελληνικό γράμμα, ο αριθμός του τόμου (Α- Ε). Ο μεταφραζόμενος συγγραφέας διακρίνεται με πλάγια γραμμή από τον μεταφραστή του, ο οποίος αναγράφεται δίπλα και μέσα σε παρενθέσεις. Το σύμβολο [>] με έντονα στοιχεία στο τέλος της παραπομπής δείχνει ότι η συγκεκριμένη συνεργασία συνεχίζεται και στο επόμενο τεύχος, ενώ αντίστροφα το σύμβολο [<] αποτελεί ένδειξη της συνέχειας από το προηγούμενο τεύχος. Ανάλογα με το περιεχόμενό τους οι συνεργασίες χαρακτηρίζονται συντομογραφικά και ανάμεσα σε παρενθέσεις ως εξής: (πμ.): ποίημα, (μτφ. πμ.): μετάφραση ποιήματος, (πρζ.): πρόζα, (πζτρ.): πεζοτράγουδο, (δγ.): διήγημα, (μτφ. δγ.): μετάφραση διηγήματος, (απ. μθ.): απόσπασμα μυθιστορήματος, (δημ. τρ.): δημοτικό τραγούδι, (μлт.): μελέτη, (σημ.): σημείωμα, (λαογρ.): λαογραφικό σημείωμα, μελέτη ή δημοσίευση λαογραφικού υλικού, (πρμ.): παραμύθι, (βιογρ.): βιογραφικό σημείωμα, (επιστ.): επιστολή, (θεατρ. κριτ.): θεατρική κριτική, (ζωγρ.): πίνακας ζωγραφικής, (εικ.): εικόνα, (σκ.): σκίτσο, (ξυλογρ.): ξυλογραφία.

Τα 12 τεύχη, όμως, της δεύτερης περιόδου (χρονιά Δ' και Ε', 1924 και 1925) ακολουθούν ξεχωριστή σελιδαρίθμηση, καθώς κάθε νέο τεύχος ξεκινά πάλι από τον αριθμό 1, οπότε κρίθηκε σκόπιμο και απαραίτητο να τοποθετείται και ο αριθμός του τεύχους πλάι στην ένδειξη τόμου (λ.χ. Ε, τχ. 3) για να αποφευχθούν τυχόν παρανοήσεις ή σφάλματα στη διαδικασία εύρεσης.

⁶³ Οι ενότητες των ευρετηρίων συντάχθηκαν με βάση κυρίως τις αρχές που υιοθετεί και υποδεικνύει ο Χ. Α. Καράογλου, διευθυντής της σειράς «Περιοδικά Λόγου και Τέχνης», του εκδοτικού οίκου University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 2002.

ΕΤΟΣ Α΄

A. ΤΕΥΧΟΣ (1)

(1 Σεπτεμβρίου 1915) 1-28

[Σημείωμα της Διεύθυνσης], 1-2. *Οι προγραμματικές αρχές του περιοδικού.*

Λ. Κογεβίνας, «Βάρκες», (εικ.), 2.

Μ. Ζαβιτζιάνος, «Στο πηγάδι», (εικ.), 3.

Γεράσιμος Μαρκοράς, *Εργασία*, (πμ.), 3.

Ιάκωβος Πολυλάς, *Ιλιάδος Γ* (μτφ. πμ.), 4-7 [>].

Λ. Κογεβίνας, «Υδρα», (εικονογραφία), 9.

Maxim Gorki / (Ν. Λευτεριώτης), *Ο Μπόλης*, (μτφ. δγ.), 8-15.

Σπύρος Νικοκάβουρας, *Απολλώνιο*, (πμ.), 15.

Μάρκος Ζαβιτζιάνος, *Η Γριά*, (πμ.), 16.

Μάρκος Ζαβιτζιάνος, «Η Γριά», (εικ.), 16.

ΠΕΤΑΧΤΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Γιατί όχι;*, (διάλογος), 17-23.

Heine / (Κ. Θεοτόκης), *Η Λιτανεία*, (μτφ. πμ.), 23-24.

Schiller / (Α.Μ.), *Το σκεπασμένο στόρισμα στη Σάη*, (μτφ. πμ.), 25-28.

Ειρήνη Δεντρινού, *Σ' έναν πολύξερο*, (σατ. επίγραμμα), 28.

[Σημείωμα της Διεύθυνσης], 28. Στοιχεία ταυτότητας του περιοδικού και η συντακτική ομάδα.

A. ΤΕΥΧΟΣ (2)

(1 Νοεμβρίου 1915) 29-52.

Μ. Ζαβιτζιάνος, «Το ρημάδι», (εικ.), 29.

Γουλιέλμος Χεϋ / (Νίκος Κογεβίνας), *Το τι έχω*, (μτφ. πμ. με εικ. Μ. Ζαβιτζιάνου), 29.

ΠΕΤΑΧΤΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ειρήνη Δεντρινού, *Το σκιάχτρο*, (διάλογος), 30-36.

Γεράσιμος Μαρκοράς, *Το λυχνάρι*, (πμ.), 36.

Schiller / (Α.Μ.), *Το δαχτυλίδι του Πολυκράτη*, (μτφ.πμ.), 37-40.

Λυκ. Κογεβίνας, «Η στέρνα», (εικ.), 40.

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Σ' έναν άκριτο κριτικό, Σ' ένα ερείπιο, Σ' ένα νταντή, Σ' ένα θρήσκο τοκογλύφο, Σε μιαν άσκημη Πολυφέρνη*, (σατ. επιγράμματα), 41.

Α. Ι. Μανούσος, *Μάυρη καρδιά γελαστό πρόσωπο*, (δγ.), 42-43.

Σπύρος Νικοκάβουρας, *Σονέττο*, (πμ.), 43.

Κ. Θεοτόκης, *Κοσμογονία*, (μύθος), 44-50.

Ιάκωβος Πολυλάς, *Ιλιάδος Γ*, (μτφ. πμ.) [<].

Α. ΤΕΥΧΟΣ (3)

(1 Ιανουαρίου 1916) 53-84.

Μάρκος Ζαβιτζιάνος, «Η χωριάτισσα με τ' άλογο», (εικ.), 53.

Ιάκωβος Πολυλάς, *Σονέττο*, (πμ.), 53.

Γ. Μαρκοράς, *Η απλή μας γλώσσα*, (πμ.), 54.

[σημείωμα Κερκυραϊκής Ανθολογίας]: Ιδιόχειρη σημείωση του ποιητή λέει: «Το ποίημα τούτο μπορεί να βαλθεί πρόλογος ή στο τέλος του τελευταίου μου βιβλίου: Ο Αποχαιρετισμός μου.», 54.

Λ. Μαβίλης, *Εικόνες, Τρικυμισμένη νύχτα, Το βράδυ, Ο μητρικός πόνος* (πμ.), 55.

[Σημείωμα της Κερκυραϊκής Ανθολογίας] – «Αφού τα έργα του Λ. Μαβίλη είχαν πλιά τυπωθεί, βρέθηκαν σε μιαν ιδιωτική του αλληλογραφία μερικά ακόμα ποιήματα, που έλειπαν από τα χειρόγρατά του, *Η Κερκυραϊκή Ανθολογία* περηφανεύεται δημοσιεύοντας αυτή πρώτη την ανέγδοτη τούτη εργασία του ποιητή».

Μ. Ζαβιτζιάνος, «Στο δρόμο», (εικ.), 56.

Σπύρος Νικοκάβουρας, «Αναστάσιμο», (πμ.), 56.

Λ. Κογεβίνας, «Από την επιστρατεία του 1915», (εικ.), 57.

Ειρήνη Δεντρινού, *Πεταχτές Κουβέντες: Ι. Η ανατροφή του Ντιντή*, (διάλογος), 58-62.

Μ. Ζαβιτζιάνος, «Ο Ντιντής», (εικ.), 62.

Λ. Κογεβίνας, «Από την επιστρατεία του 1915», (εικ.), 63.

Ειρήνη Δεντρινού, *Ο ήρωας*, (διάλογος), 64-66.

Μάρκος Ζαβιτζιάνος, «Καραμελάδες», (εικ.), 67.

Ειρήνη Δεντρινού, *Ο μύθος δηλοί*, (σατ. πμ.), 67. Αφιερώνεται σ' έναν επικριτή του Πολυλά.

Goethe / (Νικ. Κογεβίνας), *Ιφιγένεια εν Ταύροις* (Πράξη Α΄. Σκηνή Δ΄), (μτφ. πμ.), 68.

A. I. Μανούσος, *Χαμένα νειάτα;*, (δγ.), 69-70.

Heine / Κ.Θ. [= Κωνσταντίνος Θεοτόκης], *Τραγούδι*, (μτφ. πμ.), 70.

Τορκουάτου Τάσσου / (Ιούλιος Τυπάλδος), *Ελευθερωμένη Ιερουσαλήμ* (Άσμα Β΄. στρ. 1-33), (μτφ. πμ.), 71-79.

Λουκρήτιος / (Κ. Θεοτόκης), *...Περί φύσεως* (Βιβλ. Α΄ Το προοίμιο), (μτφ. πμ.), 80-83.

Ιβάν Τουργκένιεφ / (ανυπόγραφο), *Ο ξεροκέφαλος*, (μτφ. πζτρ.), 83-84.

Κ. Θεοτόκης, 1915, (πμ.), 84.

A. ΤΕΥΧΟΣ (4) 85-112

(1 Μαρτίου 1916)

Μ. Ζαβιτζιάνος, «Στο βουνό», (εικ.), 85.

Ελένη Θεοτόκη, *Ο Γυρισμός*, (δγ. με εικ. Μ. Ζαβιτζιάνου), 85-90.

Goethe / (Νικ. Κογεβίνας), *Ιφιγένεια* (Πράξη Δ΄. Σκηνή Ε΄), (μτφ. πμ.), 91.

Emile Zola / (Σπύρος Λεφτεριώτης), *Η αναδουλειά*, (μτφ. δγ. με εικ. Μ. Ζαβιτζιάνου), 92-96.

Λ. Κογεβίνας, «άτιτλο», (εικ.), 93.

Ειρήνη Δεντρινού, *Ο ηθικολόγος*, (επίγραμμα), 96.

Ηλ. Κουμετάκης, «Cherchez la femme», (γελοιογραφία), 97.

Όσσιαν / (Α. Κεφαλληνός), *Ο πόλεμος της Ίνις – Θόνας* (μτφ. πζ. πμ.), 98-102.

Λ. Μαβίλης, *Ο Βαρκάρης*, (πμ.), 102.

Ειρήνη Δεντρινού, *Πεταχτές κουβέντες: Αριστοκρατική ευαισθησία*, (διάλογος), 103-107.

Shakespeare / (Κ. Θεοτόκης), *Άμλετ* (Πράξη Α΄. Σκηνή Ε΄), 107-111.

Λ. Κογεβίνας, «άτιτλο», (εικ.), 112.

Ιβάν Τουργκένιεφ / (ανυπόγραφο), *Ο σπούργιτας*, (μτφ. πζτρ.), 112.

A. ΤΕΥΧΟΣ 5 (5)

(1 Μαΐου 1916) 113-136

Ειρήνη Δεντρινού, Πεταχτές κουβέντες: *Περιμένοντας τον Πρίγκηπα*, (διάλογος με εικ. Μ. Ζαβιτζιάνου), 113-119.

Ιβάν Τουργκένιεφ / (ανυπόγραφο), *Ο διακονιάρης*, (μτφ. πζτρ.), 120.

Μ. Ζαβιτζιάνος, «άτιτλο», (εικ.), 120.

Α. Μανούσος, *Κόκκαλο ο Νικολής*, (δγ.), 121-122.

Shakespeare / (Κ. Θεοτόκης), *Άμλετ* (Πράξη Γ΄. Σκηνή Α΄.), (μτφ. πμ.), 123-124.

Ειρήνη Δεντρινού, *Σ' ένα φαντασμένο, Στον τάφο ενός αλτροουιστή*, (σατ. επιγράμματα), 124.

Χ. Χρηστοβασίλης, *Ο Μπέης και τα σεράγια του*, (πμ.), 125-128.

Λ. Μαβίλης, *Κολοιός και Τούνος*, (επίγραμμα), 128.

Dostoyevski / (Σπ. Λευτεριώτης), *Ο άντρας της Ακούλκας*, (μτφ. δγ.), 129-135.

Από τες «Θύμησες του σπιτιού των Πεθαμένων» του Dostoyevski.

Σ. Νικοκάβουρας, *Προσευχή στη Μούσα, Έρωσ και θάνατος*, (πμ.), 136.

A. ΤΕΥΧΟΣ 6 (6)

(1 Ιουλίου 1916) 137-162

Δ. Γαλάνης, «άτιτλο», (εικ.), 137.

Ειρήνη Δεντρινού, Πεταχτές κουβέντες: *Διπλοπρόσωπη ηθική* (διάλογος), 137-142.

Α. Μανούσος, *Του γέρου τα κανάκια*, (δγ.), 143-144.

Ελένη Θεοτόκη, *Ο φονιάς*, (δγ. με εικ. Μ. Ζαβιτζιάνου), 145-150.

Μ. Ζαβιτζιάνος, «Αρβανίτισσα», (εικ.), 151.

Μ. Ζαβιτζιάνος, *Πρόσφυγας*, (πμ. και εικ. ολοσέλιδη), 153.

Charles Baudelaire / (Π. Φλαγγίνης), *Ο τρελλός και η Αφροδίτη*, (μτφ. πζ. πμ.), 154.

Guy de Maupassant / (Σπ. Λευτεριώτης), *Μια εγδίκηση*, (μτφ. δγ.), 155-158.

Καινούρια βιβλία, 159

Καινούρια βιβλία της Συντροφιάς των Εννιά, 159.

Πίνακας περιεχομένων Α΄ τόμου, 160-162.

[Τυπογραφικό σφάλμα], 162. Σελ. 125 έπειτα από στίχ. 124 να προστεθή ο στίχ. «να πάη με το φουστάτο του τον Μπέη να πολεμήση».

ΕΤΟΣ Β΄

Β. ΤΕΥΧΟΣ 1 (7)

(1 Σεπτεμβρίου 1916) 1-24

Δ. Γαλάνης, «άτιτλο», (εικ.)

[Σημείωμα της Διεύθυνσης], ευχαριστίες και η συντακτική ομάδα, 1.

ΠΕΤΑΧΤΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ειρήνη Δεντρινού, *Γλειφοπιατισμός*, (διάλογος), 1-7.

Heine / (Ν. Λευτεριώτης), *Στο δάσος μέσα*, (μτφ.πμ.), 7-8.

Goethe / (Κ. Θεοτόκης), *Ο Ερμάννος και η Δωροθέα* (άσμα Α΄) (μτφ πμ.), 9-15 [>].

Δ. Γαλάνης, «άτιτλο», (εικ.), 13

Λ. Κογεβίνας, «άτιτλο», (εικ.), 14.

Guy de Maupassant / (Ν. Λευτεριώτης), *Στο φως του φεγγαριού*, (μτφ. δγ.), 16-20.

(Ειρήνη Δεντρινού), *Η μάνα των εννιά παλληκαριών*, (μτφ. δημ. τργ.), 21-23.[Από τον κύκλο της μάχης του Κόσσοβου, 1389].

Σπήλιος Πασαγιάννης, *Θυσία*, (δγ.), 24.

Β. ΤΕΥΧΟΣ 2 (8)

(1 Νοεμβρίου 1916) 25-48

Goethe / (Κ. Θεοτόκης), *Ο Ερμάννος και η Δωροθέα*, (μτφ. πμ.), 25-33 [< >].

ΠΕΤΑΧΤΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ειρήνη Δεντρινού, *Λιάνα*, (διάλογος), 34-39.

Baudelaire / (Π. Φλαγγίνης), *Ο ξένος*, (μτφ. πζτρ.), 39.

Heine / (Ν. Λευτεριώτης), *Στη μάνα μου*, (μτφ. πμ.), 40.

[Ανυπόγραφο], *Σερβική σοφία*, 40.

Λυκούργος Κογεβίνας, «Το μανδράκι», (εικ.), 42.

Dostoyevski / (Σπ. Λευτεριώτης), *Ο θάνατος του Μιχαήλωφ*, (μτφ. δγ.), 43-45.

Από τές «Θύμησες του σπιτιού των πεθαμένων».

Χ. Χρηστοβασίλης, *Σουλιώτης και Παργινός*, (πμ.), 46.

Δ. Γαλάνης, «άτιτλο», (εικ.), 46.

Σπήλιος Πασαγιάννης, *Πορτραίτα, Άραχνα*, (δγ.), 47-48.

Tolstoy / (ανυπόγραφο), *Ο τσάρος και το ποκάμισο*, (μτφ. πρμ.), 48. Από τα παραμύθια του L. Tolstoy.

B. ΤΕΥΧΟΣ 3 (9)

(1 Ιανουαρίου 1917) 49-74

Λ.Κ. [Λυκούργος Κογεβίνας], «Η Ακρόπολη», (εικ.), 49.

L. Tolstoi / (ανυπόγραφο), *Αλληγορία απάνου στην ατομική ιδιοκτησία*, (μτφ. αλληγορίας), 49.

Goethe / (Κ. Θεοτόκης), *Ο Ερμάννος και η Δωροθέα*, (μτφ. πμ.), 50-53 [<>].

A. I. Μανούσος, *Οι δύο αγάπες*, (δγ.), 54-56.

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Σονέττο*, (πμ.), 56.

Λ. Κογεβίνας, «Στύλοι Ολυμπίου Διός», (εικ.), 57.

Σπύρος Νικοκάβουρας, *Χέρι. Μνημόσυνο. Μελλοντικό. Ο γέρος*, (πμ.), 57-58.

ΠΕΤΑΧΤΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Ξεχαρβάλωμα*, (διάλογος), 59-64.

Henryk Sienkiewicz / (Ν. Λευτεριώτης), *Γιάγκος ο Μουσικός*, (μτφ. δγ.), 64-70.

Δ. Γαλάνης, «άτιτλο», (ξυλογραφία), 71.

Ιβάν Τουργκένεφ / (ανυπόγραφο), *Προσευχή*, (μτφ. πζτρ.), 71. Από τα πεζά τραγούδια του Ιβάν Τουργκένεφ.

Χ. Χρηστοβασίλης, *Εθνικά Ναναρίσματα*, (πμ.), 72-74.

Β. ΤΕΥΧΟΣ 4 (10)

(1 Μαρτίου 1917) 75-98

Δ. Γαλάνης, «άτιτλο», (ξυλογραφία), 75.

ΠΕΤΑΧΤΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Ποιος αγαπάει περισσότερο*, (διάλογος), 75-86.

[ανυπόγραφο], *Σερβική σοφία*, 86.

Δ. Γαλάνης, «άτιτλο», (ξυλογραφία), 87.

Ειρήνη Δεντρινού / (Bruno Ducati), *Guerra*, (μτφ. πμ.), 87.

Goethe / (Κ. Θεοτόκης), *Ο Ερμάννος και η Δωροθέα*, (μτφ. πμ.), 88-96 [< >].

Jean Moréas / (Ν. Λευτεριώτης), *Στροφές*, (μτφ. πμ.), 96-98.

[ανυπόγραφο], «άτιτλο», (εικ.), 98.

Β. ΤΕΥΧΟΣ 5 (11)

(1 Μαΐου 1917) 99-122

Δ. Γαλάνης, «άτιτλο», (ξυλογραφία), 99.

Ν. Λευτεριώτης, *Ανάσταση*, (πμ.), 99

Jean Moréas / (Ν. Λευτεριώτης), *Στροφές*, (μτφ. πμ.), 100-101.

Σπύρος Νικοκάβουρας, *Τραγούδι*, (τρ.), 101-102.

Δ. Γαλάνης, «Εκκλησία Αγίου Φραγκίσκου στην Κέρκυρα», (εικ.), 102.

Ειρήνη Δεντρινού, *Σε μια nec plus ultra φιλόανθρωπη. Ο φιλόανθρωπος. Σε μια άσκημη φαντασμένη*. (σατ. επιγράμματα με γελοιογραφίες του Ηλία Κουμετάκη), 102.

Δ. Γαλάνης, «Πορτραίτο», (ξυλογραφία), 103.

Heine / (ανυπόγραφο), *Η Λορελάη*, (μτφ. τργ.), 103.

Ιβάν Τουργκένεφ / (ανυπόγραφο), *Ο σκύλλος. Η ρούσικη γλώσσα*, (μτφ. πζ. πμ.), 104.

Charles Baudelaire / (Αριστ. Βεκιαρέλης), *Μικρά τραγούδια σε πεζό*, (μτφ. πζ. τρ.), 105-106.

Λ. Μαβίλης, *Αν*, (πμ.), 106.

Λυκούργος Κογεβίνας, «άτιτλο», (εικ.), 107.

ΠΕΤΑΧΤΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ειρήνη Δεντρινού, *Αγνή!*, (διάλογος), 107-114.

Λ. Κογεβίνας, «άτιτλο», (εικ.), 114.

Goethe / (Κ. Θεοτόκης), *Ο Ερμάννος και η Δωροθέα*, (μτφ. πμ.), 115-122 [
>].

Β. ΤΕΥΧΟΣ 6 (12)

(1 Ιουλίου 1917) 123-152

Ηλίας Κουμετάκης, «Οι ξένοι στρατοί στην Κέρκυρα», (εικ. τρισέλιδη και χρωματιστή), 123.

Λ. Μαβίλης, *Στο φίλο Γ. Καλοσγούρο. Ποίησις. Η μουσική*.(πμ.), 123.
Κέρκυρα 1876-1883, ανέκδοτα σονέττα Λ. Μαβίλη.

ΠΕΤΑΧΤΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ειρήνη Δεντρινού, *Μεγαλύτερος πόνος!*, (διάλογος), 125-131.

Σααδή (Saadi) / (Σπύρος Ι. Λαβράνος), *Περσική σοφία*, (μτφ.), 132-133.

Α. Βεκιαρέλης, *Μαρία*, (πμ.), 133.

Λ. Κογεβίνας, «άτιτλο», (εικ.), 134.

G. D' Annuzio/ (ανυπόγραφο), *Χριστουγεννιάτικο παραμύθι*, (μτφ. πρμ.), 135-
137.

Σπύρος Νικοκάβουρας, *Τραγούδι*, (τρ.), 137.

Goethe / (Κ. Θεοτόκης), *Ο Ερμάννος και η Δωροθέα*, (μτφ. πμ.), 138-148 [
>].

Δ. Γαλάνης, «Πορτραίτο Κ. Θεοτόκη», (ξυλογραφία), 149.

Jean Moréas / (Ν. Λευτεριώτης), «Στροφές», (μτφ. πμ.), 149-150.

Πίνακας συνεργατών Β' τόμου, 151-152.

ΕΤΟΣ Γ΄

Γ. ΤΕΥΧΟΣ 1 (13)

(1 Σεπτεμβρίου 1917) 1-28

Προλογικό σημείωμα της Διεύθυνσης του περιοδικού και η συντακτική ομάδα, 2.

Θάνος Κρίνος, *Όχι, δεν είμαι άπιστη*, (διάλογος), 3-7 (Από ένα διηγηματάκι του Π. Νιρβάνα).

Σπύρος Νικοκάβουρας, *Στίχοι*, (πμ.), 7-8.

ΕΠΙΚΑΙΡΗ ΣΤΗΛΗ

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Όσα βλέπω και όσα ακούω*, (χρονογράφημα), 9-11.

Λ. Μαβίλης, Σονέττο, *Η αυγή*, (πμ.), 11-13. Ανέκδοτα ποιήματα, Κέρκυρα 1878- 22 Απριλίου 83.

Λ. Κογεβίνας, «άτιτλο», (εικ.), 12.

A. Daudet / (ανυπόγραφο), *Τα δύο καπηλειά*, (μτφ. δγ.), 14-17.

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Το επίγραμμα του τάφου μου*, (σατ. επιγράμματα), 17.

Goethe / (Κ. Θεοτόκης), *Ο Ερμάννος και η Δωροθέα*, (μτφ. πμ.), 18-24 [<>].

Λ. Τολστόη / (ανυπόγραφο), *Η φυλακή*, (παιδική σοφία), 25-26.

Δ. Γαλάνης, «Nature morte», (Ξυλογραφία), 27.

Λουκρήτιος / (Κ. Θεοτόκης), *Περί Φύσεως*. Βιβλίο ΙΙΙ. Στιχ. 1-31.

Γ. ΤΕΥΧΟΣ 2 (14)

(1 Νοεμβρίου 1917) 29-52

Ν. Α. Κεφαλληνός, *Η παράδοξη ιστορία του Χάνς*, (δγ.), 29-39. Τα μυστικά του γιατρού Τζων Μόρσε Χαλιφάξ.

Σπύρος Νικοκάβουρας, *Στροφές*, (πμ.), 39-40.

Goethe / (Κ. Θεοτόκης), *Ο Ερμάννος και η Δωροθέα. Μελπομένη. Ο Ερμάννος και η Δωροθέα*, (μτφ. πμ.), 41-44 [<>].

Τορκουάτος Τάσσο / (Ιούλιος Τυπάλδος), *Ελευθερωμένη Ιερουσαλήμ. Άσμα Β΄*. Στροφ. 54-97, (μτφ. πμ.), 45-52 Ανέκδοτη μετάφραση.

Γ. ΤΕΥΧΟΣ 3 (15)

(1 Ιανουαρίου 1918) 53-76

Goethe / (Κ. Θεοτόκης), *Ο Ερμάννος και η Δωροθέα. Ουρανία. Ο απεικασμός της ευτυχίας*, (μτφ. πμ.), 53-63 [<]. Τέλος.

Β. Γ. Στεφελίδης, *Το σιγαράκι, Σαν το καπέλο. Το περιστέρι*, (πμ.), 64-65.

Ν. Α. Κεφαλληνός, *Η εξομολόγηση της αδελφής Άννας*, (δγ.), 66-75. Τα μυστικά του γιατρού Τζων Μόρσε Χαλιφάξ.

Ειρήνη Δεντρινού, *Σ' άλλον πλανήτη. Αγάπης ζύπνημα*, (πμ.), 75-76. 1916 – Ιούνιος.

Γ. ΤΕΥΧΟΣ 4-5 (16 και 17)

(1 Μαρτίου – 1 Μαΐου 1918) 77-124

Περιεχόμενα αριθ. τεύχ. 16.

Κωστής Παλαμάς, *Μια σκέψη μέσα μου. Ψυχοσάββατο*, (πμ.), 77-79.

Κ. Θεοτόκης, *Σονέτο*, (πμ.), 79.

ΕΠΙΚΑΙΡΗ ΣΤΗΛΗ

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Spes ultima dea*, (χρονογράφημα), 80-82.

Ελένη Θεοτόκη, *Τα λουλούδια*, (πζ.πμ.), 82-83.

Χ. Χρηστοβασίλης, *Το μαρτύριο της αλεπούς*, (δγ.), 84-91. Από την ανέκδοτη συλλογή «Διηγήματα του σπιτιού μου».

Καλιδάσας / (Κ. Θεοτόκης), *Η Μαλαβίκα και ο Αγνιμίτρας*, (μτφ. ινδικού δράματος), 91-107.

Περιεχόμενα τεύχ. 17

Μαξίμ Γκόρκυ / (ανυπόγραφο), *Μπρός στη ζωή*, (μτφ. δγ.), 108-109.

Σπύρος Νικοκάβουρας, *Στροφές*, (πμ.), 110.

Ειρήνη Δεντρινου, *Ο γερο – βιολιστής*, (δγ.), 111-117.

Σπύρος Νικοκάβουρας, *Άτιτλο*, (πμ.), 117.

Alphonse Daudet / (ανυπόγραφο), *Σπίτι για πούλημα*, (μτφ. δγ.), 118-122.

Jose Maria de Heredia / (Αριστείδης Βεκιαρέλης), *Παράκληση πεθαμένου*, (μτφ. πμ.), 122.

Shakespeare / (Κ. Θεοτόκης), *Οθέλλος*. Πράξη Α'. Σκηνή Γ', (μτφ. πμ.), 123-124.

Γ ΤΕΥΧΟΣ. 6 (18)

(1 Σεπτεμβρίου 1918) 125-153

Ελένη Θεοτόκη, *Οι πρόσφυγες*, (δγ.), 125-133.

Shakespeare / (Κ. Θεοτόκης), *Μακβεθ*. Πράξη Δ΄. Σκηνή Α΄, (μτφ. πμ.), 134-140.

Dostoievsky / (ανυπόγραφο), *Τα Χριστούγεννα του φτωχού παιδιού*, (μτφ. δγ.), 141-146.

[Ανυπόγραφο], *Σονέτο*, (πμ.), 146.

A. de Vigny / (Λ. Μ. [Λορέντζος Μαβίλης]), *Το βουνό των ελιώνε*, (μτφ. δγ.), 147-151.

Πίνακας συνεργατών Γ΄ τόμου, 152-153.

Σημείωμα της Διεύθυνσης: « Με το φυλλάδιο τούτο η Κερκυραϊκή Ανθολογία παύει προσωρινά την έκδοσή της».

ΕΤΟΣ Δ΄

Δ. ΤΕΥΧΟΣ 1 (19)

(1 Γεναρίου 1924) 1-33

Προλογικό σημείωμα της Διεύθυνσης, 1.

Σπύρος Μελάς, *Κ. Θεοτόκης*, (μλτ.), 2-11.

Αγλαΐα Παπά, «Κ. Θεοτόκης», (σκίτσο), 3.

Κωνστ. Θεοτόκης, *Στην κα. Ειρήνη Δεντρινού*, Από την ανέκδοτη εργασία του Κ. Θεοτόκη. Για το θάνατο του πατέρα της. 28-1-16 (πμ.), 12.

Κωστής Παλαμάς, *Μετρικά Γυμνάσματα*, (πμ.), 13.

Δ. Γρ. Καμπούρογλους, *Το ηλιοβασίλεμμα*, (μλτ.), 14-16.

Μ. Μαλακάσης, *Χεινόπωρο*, (πμ.), 16.

Αγλ. Παπά, *Ο αμπώζης*, (πορτραίτο), 16.

Γρηγ. Ξενόπουλος, *Το ψωμί*, (δγ.), 17-21. Ζακυθινά διηγήματα.

Λευθεριώτης Νίκος, *Φυγή*, (πμ.), 22.

Θ. Μ., *Σκιά ονείρου*, (πμ.), 23.

Θεόδωρος Βελλιανίτης, *Επίγραμμα*, (επίγραμμα), 23.

Κατίνα Γ. Παπά, *Όταν σηκώνεται αγέρας*, (δγ.), 24-28.

Σπύρος Μ. Καμηλέρης, *Αρχαϊκό. Πόθος*. Αφιερωμένα στον κ. Κωστή Παλαμά. *Απ' τα Διονυσιακά* (Συλλογής Προς το Φως), (πμ.), 29.

Σπύρος Λευθεριώτης, *Όνειρο*, (πμ.), 30-31.

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Σ' άλλον πλανήτη*, (πμ.), 32.

Γεώργιος Καλοσγούρος, *Σοφά λόγια*. (μλτ.), 32. (Από τη μελέτη του στον *Προμηθέα Δεσμώτη* του Αισχύλου).

Βιβλία του Κερκυραϊκού λογοτεχνικού ομίλου

Νέα βιβλία, 33.

Προσεχείς κυκλοφορίες, 33.

Δ. ΤΕΥΧΟΣ 2 (20)

(1 Μαρτίου 1924) 1-42

[Ανυπόγραφο], «εικόνα Μάρκου Ζαβιτσιάνου», (εικ.), 1.

W. [Κωστής Παλαμάς], *Θάνατος καλλιτέχνου*. Αναδ. από το « Εμπρός», (μλτ.), 1-4. Σημείωμα της Κερκυραϊκής Ανθολογίας: «Είναι γνωστό στους αναγνώστες της Κερκ. Ανθολογίας πως κάτω από το W κρύβεται ο ποιητής μας, ο Κωστής Παλαμάς».

Κωνστ. Θεοτόκης, *Σοννέτο*, (πμ.), 4. Από την ανέκδοτη εργασία του Κ. Θεοτόκη.

Ανδρέας Μιχ. Ανδρεάδης, *Ιάκωβος Πολυλάς. Τα τελευταία χρόνια της πολιτικής του ζωής*. (μλτ.), 5-15. Καθηγητής του Πανεπιστημίου. 19 Ιανουαρίου 1924.

N. Πετιμεζιάς – Λαύρας, *Finis amoris*, (πμ.), 16. 1922 Οχτώβρης.

N. Λευθεριώτης, *Παιγνιδάκι*, (πμ.), 16.

ΠΕΤΑΧΤΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Patrizio Volgo*, (διάλογος), 17-25.

Σπύρος Νικοκάβουρας, *Ύμνος στη Μούσα*, (πμ.), 26-28. Πρέβεζα 12 Οκτωβρίου 1922.

Sully Prudhomme / [Ειρήνη Α. Δεντρινού], *Αν ήμουν Θεός*, (μτφ. πμ.), 28.

Κατίνα Γ. Παπά, *Κόσμος*, (δγ.), 29-40. Κέρκυρα Ιανουάριος 1924.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Σημείωμα από τη Διεύθυνση του περιοδικού σχετικά με ένα υστερόγραφο του συνεργάτη Α. Μ. Ανδρεάδη, 41.

Παροράματα, 41.

Αναγγελία της Κερκυραϊκής Ανθολογίας για τις συνδρομές, 42.

Βιβλία του Κερκυραϊκού Λογοτεχνικού Ομίλου.

Νέα βιβλία, 42.

Δ. ΤΕΥΧΟΣ 3 (21)
(1 Μαγίου 1924) 1-34

Δ. Γρ. Καμπούρογλους, *Για να μη λησμονηθή, ο Γεώργιος Α. Πολίτης*, (χρονογράφημα), 1-5.

Jean Moréas / (Ν. Λευθεριώτης), *Στροφές*, (μτφ. πμ.), 5.

Κωνστ. Θεοτόκης, *Στην κα Ειρ. Δεντρινού. Όταν στην «Ένωση Ερασιτεχνών» μίλησε για τον Α. Μαβίλη*, (πμ.), 6.

Θ. Νικολούδης, *Χρέος*. 1916, (πζ. πμ.), 7.

Κωστής Παλαμάς, *Μετρικά Γυμνάσματα*, (πμ.), 8.

Αγλαΐα Παπά, «άτιτλο», (εικ.), 8.

Αριστοφάνης / (Σίμος Μενάρδος), *Όρνιθες*. Στιχ. 684-735, (μτφ. πμ.), 9-11.

Sully Prudhomme / (Ειρήνη Α. Δεντρινού), *Κακοθαμένη*, (μτφ. πμ.), 11.

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Η τυχερή! Καβαδδάτες 11-9-23*, (δγ.), 12-19.

Αναγγελία της Κερκυραϊκής Ανθολογίας για το έπαθλο Βικέλα που «δόθηκε στο Ρωμάντζο ‘Οι Σκλάβοι στα δεσμά τους’, στερνό έργο του αλησμόνητου Κερκυραίου συγγραφέα Κωνσταντίνου Θεοτόκη», 19.

Αισχύλος / (Ι. Ν. Γρυπάρης), *Ικέτιδες*, το τρίτο επεισόδιο, (μτφ. πμ.), 20-22.

Γρηγ. Ξενόπουλος, *Το ασχημόπαπο*, (πρμθ.), 23-26, (παραλλαγή γνωστού παραμυθιού).

Θεόδωρος Βελλιανίτης, *Παλιοί στίχοι*, (πμ.), 26.

Ν. Λευθεριώτης, *Ύμνος στη νύχτα*, (πμ.), 27.

Κατίνα Γ. Παπά, *Πάνω στο χαλασμό*, (δγ.), 28-32.

Σπύρος Μ. Καμηλλέρης, *Με τις πρώτες μέρες του χινοπώρου*, (πμ.), 32-34.

Κέρκυρα Γενάρης – Αθήνα Φλεβάρης 1924.

Βιβλία του Κερκυραϊκού Λογοτεχνικού Ομίλου

Νέα βιβλία, 34.

Δ. ΤΕΥΧΟΣ 4 (22)
(1 Ιουλίου 1924) 1-32

- Β. Γ. Στεφελίδης, *Αίσθημα. Στο χορό. Λείψανο*. (πμ.), 1-2.
- Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Η κληρονομιά της θείας Μαρίνας*, (δγ.), 3-10.
- Ηλ. Κουμετάκης, «Από την κληρονομιά της θείας Μαρίνας», (σκίτσο), 8.
- G. Flaubert / (Ανυπόγραφο), *άτιτλο*, (μτφ. γνωμικού), 10.
- Κ. Θεοτόκης, *Στον Δημ. Γαλάνη*, (πμ.), 11. Από την ανέκδοτη εργασία του Κ. Θεοτόκη. Κέρκυρα 1918.
- Victor Hugo / (Θεόδ. Βελλιανίτης), *Αύριο*, (μτφ. πμ.), 11.
- Ν. Πετιμεζάς – Λαύρας, *Θέλω νάχη. Σε παληό βιβλίο*, (πμ.), 12.
- Κατίνα Γ. Παπά, *Η ηθική και το θέατρο*, (μλτ.), 13-23. [>].
- P. Ronsard / (Ν. Λευθεριώτης), *Σονέτο*, (μτφ. πμ.), 23.
- Longfellow / (Ν. Α.), *Βραδυνό*, (πζ. πμ.), 24.
- Άλκης Θρύλος [= Ελένη Ουράνη], *Φθινοπωριάτικο τραγούδι*, (δγ.), 25-29.
Νοέμβριος 1923.
- Σπύρος Μ. Καμηλλέρης, *Στερνή εγκατέριση*, (πμ.), 30.
- Περικλής Κόλλας, *Τα θηρία του ντόμου*, (δγ.), 31-32. Μιλάνο 1922.
- Βιβλία του Κερκυραϊκού Λογοτεχνικού Ομίλου
- Νέα βιβλία, 32.
- Διορθώσεις για το φύλλο αριθ. 32.

Δ. ΤΕΥΧΟΣ 5 (23)

(1 Σεπτεμβρίου 1924) 1-32

Κ. Θεοτόκης, *Σονέτο*. Από την ανέκδοτη εργασία του. (πμ.), 1.

Ν. Λευθεριώτης, *Για ένα κέντημα*, (πμ.), 1.

Κατίνα Γ. Παπά, *Η ηθική και το θέατρο*, (μλτ.), 2-9. [<].

[Ανυπόγραφο] / (Σ. Νικοκάβουρας), *Άσμα ασμάτων*, (μτφ. πμ.), 9.

Ν. Πετιμεζιάς (Λαύρας), *Σαν κάτι. Χαραυγή*, (πμ.), 10.

ΠΕΤΑΧΤΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Την επομένη του χορού*, (διάλογος), 11-15. 2 Ιουλίου 1924.

Θ. Μ., *Χελιδόνι*, (πμ.), 16.

Ζαν Μωρεάς / (Σπύρος Λευθεριώτης), *Ο κισσός*, (μτφ. πμ.), 16.

Karl Dieterich / (Ανυπόγραφο), *Η αναρχική τάσις του Ίψεν και η θεωρία των τριών κρατών*, (μτφ. μλτ.), 17-28.

Σπύρος Μ. Καμηλλέρης, *Θύμηση*, (πμ.), 28.

Κατίνα Γ. Παπά, *Και σώπασαν όλα...*, (δγ.), 29.

Ν. Λευθεριώτης, *Πόθος*, (πμ.), 30.

Jean Moréas / (Ν. Λευθεριώτης), *Από τις stances του Jean Moréas*, (μτφ. πμ.), 31.

Αναγγελία της Κερκυραϊκής Ανθολογίας με θέμα: η φιλοξενία στην Κέρκυρα του γνωστού Γερμανού σοφού και φιλέλληνα κ. Κάρολου Δίτερικ, καθηγητή των Ανατολικών γλωσσών στο Πανεπιστήμιο της Λειψίας. Επίσης αναγγέλλεται από το περιοδικό η ολοκλήρωση της τύπωσης και η κυκλοφορία της ποιητικής εργασίας του γνωστού Κερκυραίου ποιητή Σπύρου Νικοκάβουρα με τον τίτλο «Ποιητικά έργα», 31.

Καινούρια βιβλία, 32.

Δ. ΤΕΥΧΟΣ 6 (24)

(1 Νοεμβρίου 1924) 1-33

Shakespeare / (Κ. Θεοτόκης), *Αμλέτος*. Πράξη Δ΄. Σκηνή Ε΄, (μτφ. πμ.), 1-2.

Από την ανέκδοτη εργασία του Κ. Θεοτόκη.

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Το τέλος της γρηάς Λαμπίρων*, (δγ.), 3-12. Καβαδδάτες, 14/9/24.

Σπύρος Μ. Καμηλλέρης, *Αυγή*, (πμ.), 12.

Α. Κ. Τραυλαντώνης, *Δαλιδά*, (δγ.), 13-22.

Σπύρος Νικοκάβουρας, *Η απολογία του έρωτα. Του Σπύρου Μελά*, (πμ.), 23-25.

Jean Moréas / (Ν. Λευθεριώτης), *Στροφές*, (μτφ. πμ.), 25.

Διον. Α. Ζακυθινός, *Ο χάρος στο δημοτικό τραγούδι*, (μλτ.), 26-29. Αθήνα, Μάης 1924.

Ευριπίδης/(Δημ. Μ. Σάρρος), *Από την Άλκηστιν του Ευριπίδου* (στιχ. 244-272), (μτφ. πμ.), 30-32.

Αναγγελία της *Κερκυραϊκής Ανθολογίας* για τους συνεργάτες της Δ΄ χρονιάς και τη συντακτική ομάδα, 33.

ΕΤΟΣ Ε΄

Ε. ΤΕΥΧΟΣ 1 (25)

(1 Γενναρίου 1925) 1-34

Δ. Γρ. Καμπούρογλου, *Στον Βύρωνα*, (πζ. πμ.), 1-4. Σούνιον, Απρίλης 22-1924.

Γκαίτε / (Θρασύβουλος Σταύρου), *Φάουστ*. Μέρος Β΄, πράξη Γ΄, (μτφ. πμ.), 5-9.

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Νάναι με καλή ώρα*, (δγ.), 10-16.

Β. Γ. Στεφελίδης, *Όνειρο*, (πμ.), 16.

Σπύρος Νικοκάβουρας, *Οι δυο βασιληάδες*, (πμ.), 17-18.

Κατίνα Γ. Παπά, *Κοντά στη θάλασσα*, (δγ.), 19-28.

Γουλιέλμος Σαίξπηρ / (Κ. Θεοτόκης), *Ο Βασιληάς Αήρ*. Πράξη Τρίτη, σκηνή δεύτερη, (μτφ. πμ.), 28-31. Από την ανέκδοτη εργασία του Κ. Θεοτόκη.

Αναγγελία της Κερκυραϊκής Ανθολογίας με θέμα: Η έκδοση του βιβλίου «Ποιητικά έργα» του ποιητή Σπύρου Νικοκάβουρα, η δημοσίευση μελέτης γνωστού και μορφωμένου Κερκυραίου, όπου αναλύεται όλη η ποιητική εργασία του Νικοκάβουρα στο ερχόμενο τεύχος, 32.

Κωστής Μπαστιάς, *Νικοκάβουρας*, αναδ. από την εφημ. «Αθηναϊκή Δημοκρατία», 30-1-1925, (μλτ.), 32-34.

Καινούρια βιβλία και περιοδικά, 34.

Ε. ΤΕΥΧΟΣ 2 (26)

(1 Μαρτίου 1925) 1-32

Ευρίπιδης / (Δ. Μ. Σάρρος), *Από την Άλκηστιν του Ευριπίδου*, (μτφ. πμ.), 1-3.

Ν. Β., *Ποιητικά έργα του Σ. Νικοκάβουρα*,(μλτ.), 3-9.

Αλέξ. Πάλλης, *Επί των ποταμών Βαβυλώνας*. Ψαλμός 137, (μτφ. ψαλμού), 10.

Λίβερπουλ 3-3-1925.

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Παληόκοσμε!*, (δγ.), 11-20.

Β. Γ. Στεφελίδης, *Πόθος*, (πμ.), 20.

Σ. Νικοκάβουρας, *Το ποίημα. Το όραμα του γέρον*, (πμ.), 21.

Χ. Χρηστοβασίλης, *Ο λύκος που γέρασε (ψυχολογία γιδοπροβατοκλέφτη)*, 9

(δγ.), 22-31.

Jean Moréas / (Ν. Λευτεριώτης), *Στροφές*, (μτφ. πμ.), 31-32.

Ε. ΤΕΥΧΟΣ 3 (27)
(1 Μαγίου 1925) 1-32

Άλκης Θρύλος [= Ελένη Ουράνη], *Η θέση του έργου του Κ. Θεοτόκη στη Ν. Λογοτεχνία*, (μλτ.), 1-13. Σεπτ. 1923

Κ. Θεοτόκης, *Σοννέτο*, ανέκδοτο, (πμ.), 14.

Ν. Λευθεριώτης, *Ήθελα*, (πμ.), 14.

Ευριπίδης / (Δημ. Μ. Σάρρος), *Ηλέκτρα*, (μτφ. πμ.), 15-19.

Ευριπίδης / (Δημ. Μ. Σάρρος), *Από την Άλκηστιν του Ευριπίδου*, (μτφ. πμ.), 19-20.

ΠΕΤΑΧΤΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Τίμιος!*, (διάλογος), 21-28. Κέρκυρα – Φλεβάρης 17-1925.

Μαρίνος Σιγούρος, *Το παλιό περιβόλι*, (πμ.), 28. Αθήνα Μάρτης 1921.

Κλαύδιος Μαρκίνας, *Το κρίμα*, (πμ.), 29.

Σπύρος Νικοκάβουρας, *Άδωνις*, (πμ.), 30-31.

Σπύρος Μ. Καμηλήρης, *Τώρα που όλα τα σκέπασε*, (πμ.), 32.

Καινούρια βιβλία, 32.

Ε. ΤΕΥΧΟΣ 4 (28)

(1 Ιουλίου 1925) 1-32

Αισχύλος / (Ι. Ν. Γρυπάρης), *Ικέτιδες. Η έξοδος*, (μτφ. πμ.), 1-3.

Κατίνα Γ. Παπά, *Έτσι άρχισε η αγάπη τους*, (δγ.), 4-10.

Νίκος Σαντοριναίος, *Λορέντζος Μαβίλης*, (πμ.), 10. 1913.

Γρηγ. Ξενόπουλος, *Οι μεσαιωνικές ιδέες της Τερέζας*, (δγ.), 11-16. Σημείωμα του συγγραφέα: [ανέκδοτο απόσπασμα από το καινούργιο μου μυθιστόρημα «Ένας σύγχρονος Μεσαίωνας»].

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Ξωτικό συναπάντημα*, (πμ.), 17-21. 25 Μαγιού 1923.

Κ. Θεοτόκης, *Αγγελόκαστρο*, (πζ. πμ.), 22-24. Ανέκδοτα δοκίμια και πεζά ποιήματα του Κ. Θεοτόκη, γραμμένα το 1893-1894 με την επιγραφή «Αντιφεγγίδες».

Σπύρος Νικοκάβουρας, *Στροφή*, (πμ.), 24.

[Ανυπόγραφο], «Πόρτα – Ριάλα», (εικ.), 24.

Κ. Θεοτόκης, *Πόρτα – Ριάλα*. Από τις « Αντιφεγγίδες», (πζ.πμ.), 25.

Σπύρος Λευθεριώτης, *Μάης*, (πμ.), 25.

Ευριπίδης / (Δημ. Μ. Σάρρος), *Ηλέκτρα*. Στάσιμον Α΄, στίχ. 432-596, (μτφ. πμ.), 26-29.

Σπύρος Νικοκάβουρας, *Γυναίκα*, (πμ.), 29.

[Ανυπόγραφο], *Κάλβος*, Από το γερμανικό, (μτφ. μλτ.), 30-32.

Ε. ΤΕΥΧΟΣ 5 (29)

(1 Σεπτεμβρίου 1925) 1-32

Ευριπίδης / (Δημ. Μ. Σάρρος), *Ηλέκτρα*, (μτφ. πμ.), 1-4.

Ιω. Α. Γκίκας, *Ειλικρίνεια και γυναίκα*, (δγ.), 5-7.

Αλεξ. Πάλλης, *Του Ψυχάρη*, (πμ.), 7.

Κ. Θεοτόκης, *Ο δούλος του Παράσιου*. Από τις Αντιφεγγίδες, (πζ. πμ.), 8-10.

Θ. Μ., *Σονέττο*, (πμ.), 10.

Αγλαΐα Παπά, «Κατίνα Γ. Παπά», (σκίτσο), 11.

Κατίνα Γ. Παπά, *Η φιλοσοφία της τέχνης στην Ελλάδα, Η. Taine*. (μλτ.), 11-20.[>]. Σημείωση: Η μελέτη αυτή γράφτηκε για το Φιλοσοφικό Φροντιστήριο του κ. Γληνού και διαβάστηκε στην «Παιδαγωγική Ακαδημία» στις 4 Μαρτίου 1925.

Jean Moréas / (Ν. Λευτεριώτης), *άτιτλο*, (μτφ. πμ.), 21.

Κωστής Παλαμάς, *Τρεις γάτες*, (πμ.), 22. 20 του Απρίλη 1925.

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Από το παράθυρο*, (δγ.), 23-31. Κέρκυρα 1925, πρωτοτυπώθηκε στην Εικονογραφημένη της Ελλάδος.

Κλαύδιος Μαρκίνας, *Ένα παλιό παραμύθι*, (πμ.), 31-32.

Ε. ΤΕΥΧΟΣ 6 (30)

(1 Νοεμβρίου 1925) 1-40

Ειρήνη Α. Δεντρινού, *Ο εκδικητής*, (δγ.), 1-13. 18-8-25

Ν. Α., *Λευκά φτερά*, (πμ.), 13.

Κωστής Παλαμάς, *Ένα γράμμα του κ. Παλαμά*, (επιστ.), 14-16. [Σημείωμα της Διεύθυνσης]: «Το γράμμα του κ. Παλαμά, που δημοσιεύεται σήμερα στην Κερκυραϊκή Ανθολογία, είχε σταλή μαζί με το ποίημα ‘Οι τρεις Γάτες’ που στόλισε το περασμένο φύλλο του περιοδικού μας. Η Διεύθυνση δεν το δημοσίευσε μαζί με το ποίημα, γιατί ήθελε πρώτα να έχει την άδεια του διαλεγμένου Έλληνα ποιητή. Σήμερα το δημοσιεύει με κάθε περηφάνεια». Λουτρά Αιδηψού 21-7-1925.

Θεόδωρος Βελλιανίτης, *Διπλή αγάπη*, (πμ.), 17.

Κ. Θεοτόκης, *Ο θάνατος ενός Θεού*. Από τις ανέκδοτες Αντιφεγγίδες, (πζ. πμ.), 18.

Ευριπίδης / (Δημ. Μ. Σάρρος), *Ηλέκτρα*. Στίχ. 1147-1232, (μτφ. πμ.), 19-21.

Κατίνα Γ. Παπά, *Η φιλοσοφία της τέχνης στην Ελλάδα*, Η. Taine, (μλτ.), 22-38.

[<]

Μ. Μαλακάσης, *Στον κήπο του Λουξεμβούργου*, (πμ.), 38.

Αναγγελία της Κερκυραϊκής Ανθολογίας για τους συνεργάτες και τους συνδρομητές, 39.

Νέα Βιβλία, 39-40.

5. Βιβλιογραφία

Αθανασιάδης, Τάσος, «Μια μαρτυρία. Ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης από πολύ κοντά», *Νέα Εστία* 624 (1 Ιουλίου 1953) 948-953.

Ανώνυμος, «Σημειώματα. Συντροφιά των Εννιά», *Γράμματα* 7 (1915) 140.

Βαρελάς, Λάμπρος, «Το λογοτεχνικό περιοδικό της επαρχίας στον Μεσοπόλεμο (1919-1940). Προβληματισμοί και πραγματικότητα», στο: *Επιστημονικό Συμπόσιο. Ο περιοδικός Τύπος στον Μεσοπόλεμο (26-27-3 1999)*, Αθήνα, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, Σχολή Μωραΐτη, 2001, σσ. 67-68.

Beaton, Roderick, *Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική λογοτεχνία. Ποίηση και πεζογραφία, 1821-1992*, μτφ. Ε. Ζούργου - Μ. Σπανάκη, Αθήνα, Νεφέλη, 1996, σ. 53.

Βέης, Νίκος, «Ανδρέας Ν. Κεφαλληνός», *Νέα Εστία* 377 (15 Φεβρουαρίου 1943) 239-241.

Γαραντούδης, Ευριπίδης, «Η επτανησιακή ποίηση πριν και μετά την ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα», πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου: Η ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα (1864-2004), τόμος β΄, Αθήνα, Βουλή των Ελλήνων, Ακαδημία των Αθηνών, 2006, σσ.134-141.

Γρόλλιος, Κωνσταντίνος, «Ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης μεταφραστής του Λουκρητίου», *Νέα Εστία* 935 (15 Ιουνίου 1966) 857· «Κώστας Δαφνής: ένας πιστός της Κέρκυρας, στα πέντε χρόνια από το θάνατό του», *Νέα Εστία* 1573 (15 Ιανουαρίου 1993) 103-105.

Δάλλας, Γιάννης, *Κωνσταντίνος Θεοτόκης. Κριτική σπουδή μιας πεζογραφικής πορείας*, Αθήνα, Σοκόλης, 2001, σσ. 24-26.

Δαφνής, Κώστας, «Τα ανέκδοτα σονέ<τ>α του Θεοτόκη», *Νέα Εστία* 631 (15 Οκτωβρίου 1953) 1431.

-----, «Τα Επτανησιακά Γράμματα και ο Παλαμάς» στο: Φαίδων Μπουμπουλίδης, - Μαρία Νυσταζοπούλου (επιμ.), *Εκατονταετηρίς ενόσεως Επτανήσου. Πρακτικά τρίτου Πανιωνίου Συνεδρίου Αθήνα (23-29 Σεπτεμβρίου 1965)*, τόμ. 2^{ος}, Αθήνα, 1969, σ. 332, 336.

-----, «Ειρήνης Α. Δεντρινού: Η Κερκυραϊκή Σχολή», *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τόμος III, Κέρκυρα, 1971², σσ. 5-10.

-----, «Γράμματα Δημ. Καμπούρογλου και Γρηγ. Ξενόπουλου στην Κατίνα Γ. Παπά (1920-1937)», *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τόμ. XVIII, Κέρκυρα, 1972, σσ. 149-150.

-----, «Κωνσταντίνος Θεοτόκης. Η πορεία μιας ζωής», *Νέα Εστία* 1115 (Χριστούγεννα 1973) 236-272.

-----, «Τέσσερα γράμματα του Χρ. Χρηστοβασίλη στην Κατίνα Παπά», *Νέα Εστία* 1214 (1 Φεβρουαρίου 1978) 177.

-----, «Επτανησιακά Ανάλεκτα. Μαριέττα Γιαννοπούλου - *Ιόνιος Ανθολογία* – Περιοδικά που δε βγήκαν», *Νέα Εστία* 1391 (15 Ιουνίου 1985) 780-788.

Δεντρινού, Ειρήνη, «Ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης σα συγγραφέας, σαν άνθρωπος», *Νέα Εστία* 8 (1 Αυγούστου 1927) 459-464.

-----, «Ο Θεοτόκης ποιητής», *Νέα Εστία* 547 (15 Απριλίου 1950) 532-535.

Ζώρας, Γ.Θ., «Η Επτάνησος και η ανάπτυξις της λογοτεχνίας αυτής» *Νέα Εστία* 899 (Χριστούγεννα 1964) 34.

Καράογλου, Χ.Λ., *Περιοδικά λόγου και τέχνης 1901-1940*, τόμ. 1^{ος}, Θεσσαλονίκη, University studio press, 2002.

Κασίνης, Κ.Γ., «Γράμματα Κωνσταντίνου Θεοτόκη» *Νέα Εστία* 1226 (1 Αυγούστου 1978) 982-985.

Κατσιγιάννη, Άννα, «Κωνσταντίνος Θεοτόκης. Ανέκδοτα πεζά ποιήματα από τις *Αντιφεγγίδες* (πρώτη παρουσίαση)», *Πόρφυρας* 57-58 (Απρίλιος – Σεπτέμβριος 1991) 390-395.

-----, *Το πεζό ποίημα στη νεοελληνική γραμματεία. Γενεαλογία, διαμόρφωση και εξέλιξη του είδους (από τις αρχές ως το 1930)*, Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Τμήμα Φιλολογίας, 2001, σσ. 174-175, διδακτορική διατριβή.

Μάγερ, Κώστας, *Ιστορία του ελληνικού Τύπου. Εφημερίδες και περιοδικά 1901-1959*, τόμ. Γ', Αθήνα, Τυπογραφείον Γεωργίου Σερμπίνη – Βιβλιοδετείου Ιωάννου Μακρίδη, 1960, σ. 301.

Παναγιωτόπουλος, Ι.Μ., «Νίκος Λευθεριώτης», *Νέα Εστία* 854 (1 Φεβρουαρίου 1963) 199.

Παπά, Κατίνα, «Η αλληλογραφία μου με το Γρηγόριο Ξενόπουλο. “Αλήθεια τι γίνεται *Το Ψωμί μου*; Μου φαίνεται πως θα το βγάλω σε βιβλίο πριν το τυπώσετε σεις εκεί στο περιοδικό σας”», *Νέα Εστία* 593 (15 Μαρτίου 1952) 393-400.

-----, «Ειρήνη Δεντρινού», *Νέα Εστία* 1141 (15 Ιανουαρίου 1975) 102-107.

Παπαδοπούλου, Αγγελική, «Αρχεακά», *Το Βήμα* (7 Ιουλίου 2002) 46-47.

Πλασκοβίτης, Σπύρος, «Ένα ανέκδοτο γράμμα του Λορέντζου Μαβίλη προς τον Κωνσταντίνο Θεοτόκη», *Η Λέξη* 41 (Γενάρης '85) 17.

Πρωτοπαπά, Γλυκερία, «Ειρήνη Α. Δεντρινού», *Νέα Εστία* 792 (1 Ιουλίου - 31 Δεκεμβρίου 1960) 858-866.

Πυλαρινός, Θεοδόσης, «Το περιοδικό *Κερκυραϊκή Ανθολογία*», *Ανακύκληση* 18 (1988) 86-88· *Το λεύκωμα της Ειρήνης Δεντρινού*, Αθήνα, Ειρμός, 1989, σσ. 40-43.

-----, «Τα περιοδικά της Κέρκυρας και ο Πόρφυρας», *Πρακτικά Δεκάτου Τετάρτου Συμποσίου Ποίησης (Πάτρα, 1-3 Ιουλίου 1994)*, Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πατρών, 1996, σσ. 354-367.

-----, *Ειρήνη Α. Δεντρινού (1879-1974). Από την μεγάλη ακμή έως την αναπόφευκτη πτώση της Κερκυραϊκής Σχολής ή από την πρωτοπορία της περιφέρειας στην απομόνωση του επαρχιωτισμού*, Αθήνα, 1997, σ. 55, διδακτορική διατριβή.

-----, «Το ποιητικό έργο ενός μεγάλου πεζογράφου. Κωνσταντίνος Θεοτόκης: *Τα σονέτα*, εισαγωγή-επιμέλεια Ορέστης Αλεξάκης, Ωκεανίδα, Αθήνα 1999», *Νέα Εστία* 1715 (Σεπτέμβριος 1999) 284.

-----, «Μηνολόγιο», *Νέα Εστία* 1716 (Οκτώβριος 1999) 396-400.

-----, «Δύο φεμινίστριες συγγραφείς, Καλλιρρόη Παρρέν και Ειρήνη Δεντρινού», *Μικροφιλολογικά* 10 (Φθινόπωρο 2001) 31-32.

-----, *Επτανησιακή Σχολή*, Αθήνα, Σαββάλας, 2003, σσ. 13-18.

-----, (επιμ.), *Αναγνωστική Εταιρία Κέρκυρας*, Κέρκυρα, Γραφικές Τέχνες Γ. Δετοράκης Α.Ε.Β.Ε., 2006, σσ. 48-58.

-----, (επιμ.), *Ιόνιοι Νήσοι. Ιστορία και πολιτισμός*, Αθήνα, Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, 2007, σ. 141.

-----, «Κερκυραϊκή Ανθολογία», *Εγκυκλοπαίδεια του ελληνικού Τύπου 1784-1974*, επιμ. Λουκία Δρούλια - Γιούλα Κουτσοπανάγου, τόμ. 2^{ος}, Αθήνα, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, 2008, σσ. 548-550 – «Ιόνιος Ανθολογία / Ionian Anthology/ Antologia Ionia, 456.

Ρωκ, Φωκίων, «Ο Δημήτριος Γαλάνης στην Αθήνα», *Νέα Εστία* 296 (15 Απριλίου 1939) 571.

Σαχίνης, Απόστολος, «Το μυθιστόρημα του Κωνσταντίνου Θεοτόκη», *Νέα Εστία* 681 (15 Νοεμβρίου 1955) 1496-1503.

Τερζάκης, Άγγελος, «Κωνσταντίνος Θεοτόκης. Ο άνθρωπος – το έργο – η εποχή του», *Νέα Εστία* 626 (1 Αυγούστου 1953) 1192.

Τίλιου-Αντωνίου, Μαρία - Παπακυρίτσης, Σταύρος, «Περιοδικά», *Λεξικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Πρόσωπα, ρεύματα, έργα, όροι*, Αθήνα, Πατάκης, 2007, σ. 1781.

Φραγκόπουλος, Δ.Θ., «Κωνσταντίνος Θεοτόκης (1872 – 1923)», *Νέα Εστία* 1344 (1 Ιουλίου 1983) 841.

Χάρης, Πέτρος, «Ο διηγηματογράφος – ο μυθιστοριογράφος», *Νέα Εστία* 1115 (Χριστούγεννα 1973) 274.

Χουρμούζιος, Αιμίλιος, *Κωνστ. Θεοτόκης, ο εισηγητής του κοινωνικού μυθιστορήματος στην Ελλάδα. Ο άνθρωπος – το έργο*, Αθήνα, Οι εκδόσεις των φίλων, 1979², σσ. 36-46.

Χριστοφίδης, Λουκάς.Ν, *Ο φιλολογικός Περιοδικός Τύπος (1890-1919)*, Αθήνα, Μπάυρον, 1983, σσ. 43-44.